

Standarder för corporate social responsibility inom livsmedelsbranschen

– En kartläggning på uppdrag av Kiwa Sverige AB

Standards for corporate social responsibility in the food industry
- A survey commissioned by Kiwa Sweden AB

Jessica Sandervig & Sophia Ulfstedt

**Standarder för corporate social responsibility inom livsmedelsbranschen
– En kartläggning på uppdrag av Kiwa Sverige AB**

Standards for corporate social responsibility in the food industry
- A survey commissioned by Kiwa Sweden AB

Jessica Sandervig & Sophia Ulfstedt

Handledare: Cecilia Mark-Herbert, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för ekonomi

Examinator: Carl Johan Lagerkvist, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för ekonomi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi C

Kurskod: EX0538

Program: Ekonomi – kandidatprogram

Fakultet: Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap (NJ)

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2014

Omslagsbild: Carl-Michael Ulfstedt, Ulfstedt design

Serienamn: Examensarbete/SLU, Institutionen för ekonomi

Nr: 866

ISSN 1401-4084

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: CSR, ansvar, certifiering, standarder, GRI, ISO 26000, CSR Performance
Ladder, ISCC.

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Institutionen för ekonomi

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Cecilia Mark-Herbert för all hjälp och stöttning under arbetets gång. Vi vill också tacka Bengt-Erik Jansson och Maria Karlman på Kiwa Sverige för ert förtroende med uppdraget. Ett stort tack till SLUs bibliotekarier med all er hjälp och kunskap och tack även till kursledningen och våra kurskamrater som hjälpt oss under uppsatsens gång och genom utbildningen. Vidare vill vi tacka familj och vänner som har hjälpt till att korrekturläsa uppsatsen och stöttat på alla sätt och vis och ett särskilt tack till Carl-Michael Ulfstedt för din hjälp med omslagsbilden. Ni har alla bidragit till uppsatsen utformning.

Uppsala, den 11 juni, 2014

Jessica Sandervig & Sophia Ulfstedt

Summary

The use of CSR standards have become increasingly common in recent years, this is due a greater demand from consumers. One of the industries where the demand for CSR has grown is in the food industry. The purpose of this paper is to develop a number of CSR standards as may be considered appropriate on the basis if they are accredited, auditable and user-friendly.

Theory has been collected through a deductive approach. The empirical facts have been developed on various certification and CSR standards in the food industry. Out of the theory, four standards were selected as they seemed appropriate for Kiwa Sweden. The selected standards are **GRI**, **ISO 26000**, **CSR Performance Ladder** and **ISCC**. They were chosen out of usability and workability. They were also chosen by size, possibility to certification and use International.

The chosen standards were future analyzed trough the theoretical framework. The results shown that they have many similarities. The triple bottom line has been demonstrated to align with all four standards in its three aspects, socially, economically and environmentally. The pros and cons of standards have been discussed in a broader perspective where disadvantages such as that imposed on companies working with CSR instead of voluntary.

Conclusions have been drawn that it is positive for Kiwa Sweden to offer certification of CSR standards to their customers. This is due to the fact that today there are few accredited certification body in Sweden in this area, and because it is a growing issue.

Sammanfattning

Användandet av etiska standarder som inbegriper sociala, miljömässiga och ekonomiska värden har blivit allt mer vanligt under de senaste åren. Detta på grund av en större efterfrågan från konsumenter. En av de branscher där intressenter efterfrågar ett större samhällsansvar (CSR) är inom livsmedelsbranschen. Ett företag som idag erbjuder certifieringar i Sverige inom livsmedelsbranschen är Kiwa Sverige. Företaget har känt av en ökad efterfrågan av CSR-standarder från sina kunder. De har därför bett Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala om en kartläggning av CSR-standarder inom livsmedelsbranschen. Ändamålet med denna uppsats är därför att ta fram ett antal CSR-standarder som kan anses lämpliga utifrån huruvida de är kontrollerbara, användarvänliga och dess möjlighet till certifiering.

Utifrån litteratursökningar har tidigare forskning i ämnet samlats in. Den insamlade teorin har sedan sammanställts under rubrikerna standarder, CSR och för- och nackdelar med standarder. I empirin har fakta tagits fram om olika certifieringsorgan och CSR-standarder inom livsmedelsbranschen. Av dessa har sedan fyra standarder valts ut som ansetts lämpliga för Kiwa Sverige. Standarderna har valts utifrån deras möjlighet att tillämpas internationellt eftersom Kiwa Sverige även har kunder i Tyskland, Nederländerna och Spanien. Även användarvänlighet och användbarhet samt standardens storlek och certifierbarhet har tagits i beaktande. De utvalda standarderna är Global Reporting Initiative (GRI), ISO 26000, CSR Performance Ladder och International Sustainability & Carbon Certification (ISCC). valts

De fyra standarderna analyserades ur ett 'strategic management' perspektiv. Resultatet pekar på att de jämförda standarderna har många likheter. Den konceptuella utgångspunkten the triple bottom line har påvisat samstämma med samtliga fyra standarder i sina tre aspekter; socialt, ekonomiskt och miljömässigt. I analysen har även standarderna jämförts utifrån om reglerna är reviderbara, om standarden är ackrediterad - i så fall av vem, samt om möjlighet finns till att certifiera. För- och nackdelar med standarder har sedan diskuterats i ett bredare perspektiv, där nackdelar med standarderna setts i att företag påtvingas att arbeta med CSR istället för på frivillig basis. Fördelar för företag att arbeta med CSR-standarder är att de visar ansvarstagande i sociala frågor såsom med bra arbetsförhållanden, barnarbete samt att kontrollera sina leverantörer.

Slutsatsen av resultatet är att det är positivt för Kiwa Sverige att kunna erbjuda certifiering av CSR-standarder till sina kunder. Detta på grund av att det idag inte finns många ackrediterade certifieringsorgan i Sverige inom detta område.

Förkortningar

AA1000	Account Ability 1000	Global standard mot att bli mer ansvarstagande, ansvarsfulla och hållbara.
ANSI	The American National Standards Institute	Nationellt standardiseringsorgan
BRC	BRC Food	Global standard för livsmedelssäkerhet
BSI	The British Standards Institution	Nationellt standardiseringsorgan
CEN	Comité Européen de Normalisation	Europeiskt standardiseringsorgan
CSR	Corporate Social Responsibility	Företags samhällsansvar
FSSC	FSSC 22000	Standard för implementering av effektivt ledningssystem och livsmedelssäkerhetsarbete
GRI	Global Reporting Initiative	Är en redovisningsstandard med riktlinjer för arbete med socialt ansvar
IP	IP Livsmedel	Certifiering för livsmedelssäkerhet
ISCC	International Sustainability & Carbon Certification	Ett globalt certifieringssystem för arbete med hållbarhet och utsläpp av växthusgaser.
ISO	International Organization for Standardization	Internationellt standardiseringsorgan
ISO 9001	Kvalitetsledningssystem	Standard för kvalitetsledning
ISO 14001	Miljöledningssystem	Standard för miljöledning
ISO 22000	Kvalitetsledning inom livsmedelsindustrin	Standard för kvalitetsledning inom livsmedelsindustrin
ISO 26000	Standard inom socialt ansvar	Standard med riktlinjer inom socialt ansvarstagande
KRAV/ EU-ekol.	KRAV/EU-ekologiskt	Märkning för ekologiskt livsmedel

MSC/ ASC	Marine Stewardship Council/ Aquaculture Stewardship Council	Spårbarhetscertifiering på fisk och skaldjur
MLS	Miljöledningssystem	Ledningssystem för miljöarbete
NGO	Non-Governmental Organization	Ideell organisation
SIS	Swedish Standards Institute	Svenska standardiseringsorganet under ISO
SLU	Sveriges lantbruksuniversitet	Statligt svenskt universitet
UTZ	Chain of Custody	Spårbarhetscertifiering för kaffe, te och kakao

Innehållsförteckning

1 INTRODUKTION	1
1.1 PROBLEMBAKGRUND	1
1.2 SYFTE OCH AVGRÄNSNINGAR	2
1.3 UPPDRAG	3
1.4 DISPOSITION	4
2 METOD	5
2.1 BAKGRUND TILL METODVAL	5
2.2 LITTERATURSTUDIER	5
2.3 EMPIRISK UNDERSÖKNING	5
2.4 TROVÄRDIGHET OCH ETIK	6
3 TEORI	7
3.1 STANDARDER	7
3.1.1 Normer, direktiv och standarder	7
3.1.2 Tre olika sorters standarder	8
3.2 CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY	9
3.3 CSR INOM LIVSMEDELSINDUSTRIN	10
3.3.1 Djurskydd	11
3.3.2 Miljö	11
3.3.3 Hälsa och säkerhet	11
3.3.4 Arbetskraft och mänskliga rättigheter	11
3.3.5 Samhälle	12
3.3.6 Rättvis handel	12
3.3.7 Upphandlingar	12
3.3.8 Bioteknik	13
3.4 FÖR- OCH NACKDELAR MED STANDARDER	13
3.5 TEORETISK SAMMANFATTNING	14
4 EMPIRI	15
4.1 EMPIRISK BAKGRUND	15
4.1.1 Kiwa Sverige AB	16
4.2 STANDARDER	17
4.2.1 Global Reporting Initiative	18
4.2.2 ISO 26000	19
4.2.3 CSR Performance Ladder	21
4.2.4 International Sustainability & Carbon Certification	23
4.3 EMPIRISK SYNTES	25
5 ANALYS	26
5.1 CSR INOM LIVSMEDELSINDUSTRIN	26
5.1.1 Social aspekt	26
5.1.2 Ekonomisk aspekt	27
5.1.3 Miljöaspekt	27
5.2 REVISION OCH CERTIFIERING	27
6 DISKUSSION	29

6.1 STANDARDER	29
6.2 CSR	30
7 SLUTSATSER.....	32
7.1 EGENSKAPER HOS CSR-STANDARDER.....	32
7.2 BEHOV AV STANDARDER.....	33
7.3 FÖRSLAG PÅ FRAMTIDA FORSKNING.....	33
REFERENSER.....	35
BILAGOR.....	41
BILAGA 1. INTERVJUGUIDE MED KIWA SVERIGE AB	41
BILAGA 2. UPPBYGGNAD FÖR CERTIFIERING	42
BILAGA 3. ISCCs RIKTLINJER	43

Figurförteckning

Figur 1. Disposition av arbetet	4
Figur 2. The triple bottom line	9
Figur 3. Dimensioner av CSR i livsmedels distributionskedja	10
Figur 4. ISO 26000s sju principer	20
Figur 5. CSR Performance Ladders tre områden	21
Figur 6. Olika ISCC-standarder	23
Figur 7. ISCCs riktlinjer.....	24

Tabellförteckning

Tabell 1. Normer, direktiv och standarder	7
Tabell 2. Tre typer av standarder	8
Tabell 3. För- och nackdelar med standarder	13
Tabell 4. Certifieringsorgan inom livsmedelsbranschen.....	15
Tabell 5. Ett urval av CSR-standarder	17
Tabell 6. GRIs kategorier och indikatorer inom riktlinjerna.....	18
Tabell 7. CSR Performance Ladders fem nivåer.....	22

1 Introduktion

Detta kapitel beskriver bakgrunden till olika CSR-standarder¹ och standarder som företag kan möta inom livsmedelsområdet och varför dessa kan vara bra att använda. Här presenteras även uppsatsens syfte och avgränsningar. Här presenteras även bakgrunden för uppdraget och uppsatsens struktur.

1.1 Problembakgrund

Idag börjar Corporate Social Responsibility (CSR) bli en allt större del inom både den svenska- och internationella marknaden (www, Svenskt Näringsliv, 1, 2013). Detta genom ett ökat tryck på att företag tar ansvar och respekterar grundläggande miljöstandarder, arbetsprinciper och mänskliga rättigheter (Nawroth, 2013). Det är ett tryck på företagen från konsumenter, leverantörer, myndigheter och många andra intressenter (www, Chefstidningen, 1, 2010). Men i slutändan är det konsumenterna som bestämmer vad som efterfrågas på marknaden (Öberseder *et al.*, 2011). Uppfyller inte företag kundens krav riskerar de att bli utkonkurrerade. För att se till att leverantörer håller kraven i upphandlingar har många företag tidigare nöjt sig med enbart en leveransförsäkran. Med en leveransförsäkran menas ett dokument som intygar att leveranserna sker enligt överenskommelse (pers.med., Jansson & Karlman, 2014). Idag börjar dock allt fler företag att kräva andrapartscertifieringar² och tredjepartscertifieringar³ (pers.med., Jansson & Karlman, 2014). Kraven på ansvarstagande från många intressenter innebär att företag idag måste ha en större kunskap om olika CSR-standarder för att kunna välja vilka standarder de vill arbeta med (www, Svenskt Näringsliv, 1, 2013).

“Corporate Social Responsibility (CSR) och Creating Shared Value (CSV) innebär för livsmedelsföretag att det finns en medvetenhet om att de har en påverkan på samhället där de verkar men också att de tar ansvar för de ekonomiska, miljömässiga och sociala aspekter av sin verksamhet oberoende av var i världen de utför den. Det handlar om att ta samhällsansvar ur ett lokalt, regionalt, nationellt och internationellt perspektiv – men samtidigt vara konkurrenskraftig”
(www, Livsmedelsföretagen, 1, 2014).

Företag kan välja redovisningsmodeller och redovisningsstandarder som redan finns eller forma egna företagsspecifika (www, Svenskt Näringsliv, 1, 2013). Idag finns det många olika standarder och verktyg inom CSR området, vilket gör det svårt för företag att veta vilken eller vilka de ska välja (www, Chefstidningen, 2010). Inom livsmedelsbranschen finns SMETA, Fair Trade och KRAV, för att nämna några exempel (pers.med., Jansson, 2014). En vägledande standard för hur företag kan arbeta med socialt ansvarstagande är ISO 26000 (www, SIS, 1, 2014). Den har tagits fram av standardiseringsorganet International Organization for Standardization (ISO) som även erbjuder standarderna ISO 9001, ISO 14001, ISO 22000 med flera (www, ISO, 1, 2014).

¹ Ett fastställt dokument som innehåller krav på hur något ska var utformat eller verksamhet ska bedrivas (Brunsson & Jacobsson 1998). Begreppet förklaras vidare under kapitel 3.1.

² Kontrollerar/reviderar leverantörer enligt en av företaget specificerad kravlista (www, Miljöstyrningsrådet, 2014).

³ Oberoende certifieringsorgan utför revision enligt standard eller annan kravspecifikation (www, Miljöstyrningsrådet, 2014).

Ett problem för företag med standarder är att det är dyrt att certifiera⁴ en verksamhet, vilket kan leda till att enbart företag med tillräckligt kapital kan genomföra standardiseringen (Brunsson & Jacobsson, 1998). Standarder är inte heller detaljstyrda och kan tolkas och användas på olika sätt beroende på användare (Ammenberg, 2012). Generellt misslyckas ofta företag att få ut budskapet om sitt CSR-arbete till konsumenten (Loussaïef *et al.*, 2013). Det kan leda till ovisshet för konsumenten om standarden verkligen innebär förbättring för miljön och samhället. Idag är standarderna framtagna av privatägda organisationer (Superti, 2005) men Brunsson & Jacobsson (1998) ifrågasätter om standarder inte borde vara demokratiskt utformade, där konsumenterna får välja bästa lösningarna.

Forskning om problem med CSR är idag ett aktuellt ämne, där ett av de största problemen som forskare ser är inom mänskliga rättigheter (Kumar *et al.*, 2014). Några av de centrala delarna inom mänskliga rättigheter är barnarbete, diskriminering och arbetsförhållanden. En annan frågeställning som även diskuteras är om standarder riktar marknaden för mycket och hämmar innovationen (Brunsson & Jacobsson, 1998).

CSR har idag tagit en viktig roll för livsmedelsindustrin, eftersom de har blivit mer upplysta om deras påverkan på samhället (www, Svenskt Näringsliv, 1, 2013). Industrin har en stor betydelse inte enbart socialt, utan även ur ett miljömässigt- och ekonomiskt perspektiv och sysselsätter idag cirka 56 000 personer i Sverige (www, Livsmedelsföretagen, 1, 2014). Vid import av råvaror som producerats i länder utanför Europa, kan livsmedelsindustrin ställa krav på att det lokala CSR-arbetet följs (www, Livsmedelsföretagen, 1, 2014). Med att enbart köpa in råvaror från producenter som sköter sitt CSR-arbete, exempelvis genom bra arbetsförhållanden, bidrar livsmedelsindustrin till CSRs utveckling.

1.2 Syfte och avgränsningar

Syftet med denna uppsats är att kartlägga CSR-standarder inom livsmedelsbranschen på uppdrag av Kiwa Sverige. Uppsatsen belyser styrkor och svagheter med dessa standarder, som kan ses av standardanvändande företag och organisationer. Forskningsfrågor av speciellt intresse handlar om standardens reviderbarhet med fokus på hur certifieringen sker och om reglerna i standarderna är tydliga. Forskningsfrågor av särskilt intresse för uppdragsgivaren är:

- Är reglerna reviderbara⁵?
- Går reglerna att följa upp/kontrollera?
- Är standarden ackrediterad⁶, i så fall av vem?
- Vem utför/får utföra revisionerna?

Uppsatsen skrivs på uppdrag av Kiwa Sverige AB, som är ett certifieringsbolag. Företaget erbjuder även utbildning och verifiering⁷ till sina kunder. Kiwa har fått förfrågningar från livsmedelsföretag om vilka CSR-standarder som kan vara aktuella för företag som vill visa att de arbetar med sociala aspekter i sitt företagande. Den önskade kartläggningen och

⁴ Innbär att någon garanterar att produkt/tjänst utförs enligt en given standard (www, Miljöstyrningsrådet, 2014).

⁵ Möjlighet att granska, bearbeta, överarbeta; ändra (www, Svenska Akademien, 2014).

⁶ Kompetensprövning enligt europeiska och internationella standarder (www, Miljöstyrningsrådet, 2014). Begreppet ackreditering om standard förklaras närmare i teorikapitlet

⁷ Fastställa riktigheten av, bestyrka, intyga (www, Svenska Akademien, 2014).

bedömningen av aktuella CSR-standarder är därför avgränsad till standarder som kan vara aktuella för livsmedelsproducerande företag.

Studien inriktas på standarderna **GRI**, **ISO 26000**, **CSR Performance Ladder** och **ISCC**. Kiwa har känt en ökad efterfrågan på CSR-standarder från sina kunder. Frågan är aktuell och de har även fått förfrågning angående deras arbete med CSR från medpartners i Italien. Företaget saknar idag kunskap om vilka CSR-standarder som är lämpliga för deras kunder inom livsmedelsbranschen och önskar därför en kartläggning över befintliga CSR-standarder. Studien avgränsar också från normativa etiska aspekter rörande CSR, det vill säga om CSR-standarder är bra eller dåligt i samhällsutvecklingsperspektiv. Arbetet beskriver enbart standarder utifrån funnen litteratur.

Avgränsning har gjorts mot Kiwa Sveriges andra verksamhetsområden såsom byggbranschen och systemcertifieringar, eftersom dessa inte efterfrågats av uppdragsgivaren. De valda standarderna har valts utifrån kriterier ställda av författarna om användarvänlighet och användbarhet för Kiwa Sverige. Här har aspekter som certifierbarhet och storlek på standarden varit avgörande. En nackdel kan ses med författarnas urval, eftersom deras uppfattning om användbarhet kan vara begränsad.

En teoretisk avgränsning har gjorts i en distinktion mellan begreppen standard och codes of conduct⁸ (Brytting, 2005). Projektet handlar om rollen för Kiwa Sverige, som är en ackrediterad, certifierande och vägledande intressent. Strikt interna uppförandekoder granskas inte i en tredjepartsgranskning. Det gör dock standarder och vissa standardlika vägledningar (t.ex. ISO 26000). Därför ingår inte codes of conduct i den här studien.

1.3 Uppdrag

Kiwa Sverige AB är ett utvecklande certifieringsbolag som vänder sig till företag inom livsmedel- och byggbranschen samt systemcertifieringar (www, Kiwa, 1, 2014). Kiwa är ett helägt dotterbolag till holländska Kiwa International BV. Idag har Kiwa Sverige kunder främst i Sverige och Norden, men även i Tyskland, Holland, Baltikum och Spanien. Företaget arbetar idag med ackrediterade standarder som **KRAV/EU-ekologiskt**, **MSC/ASC**, **IP Livsmedel**, **UTZ**, **BRC**, **FSSC**, Svensk standard för livsmedelssäkerhet i butik och ISO-standarderna **ISO 22000**, **ISO 9001** och **ISO 14001** (www, Kiwa, 2, 2014; pers.med., Jansson, 2014).

Kiwa Sverige vill att deras kunder ska uppfatta dem som ett värdeskapande, objektivt och sakligt certifieringsorgan som har hög kompetens och stor erfarenhet (www, Kiwa, 3, 2014). De vill säkerställa en framgångsrik, långsiktig och hållbar utveckling hos sina kunder. Detta speglas av företagets två nyckelord, *trovärdighet* och *hållbarhet*.

I sitt hållbarhets arbete har Kiwa Sveriges affärsområdeschef, Bengt-Erik Jansson, märkt att CSR är ett hett område som allt fler företag efterfrågar (pers.med., Jansson, 2014). Dock känner han att det är ett område där Kiwa Sverige själva saknar erfarenhet. Kiwa Sverige har

⁸ Codes of conduct är avsedd att vara en central guide och referens för användare att stödja dag till dag beslutsfattande. Det är tänkt att tydliggöra organisationens uppdrag, värderingar och principer, som förbinder dem med normer för yrkesetiken. Som referens, kan den användas för att lokalisera relevanta dokument, tjänster och andra resurser som rör etik inom organisationen (www, Ethics Resource Center, 2009).

därför bitt Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i Uppsala om hjälp med en kartläggning av CSR-standarder inom livsmedelsområdet (pers.med., Jansson, 2014).

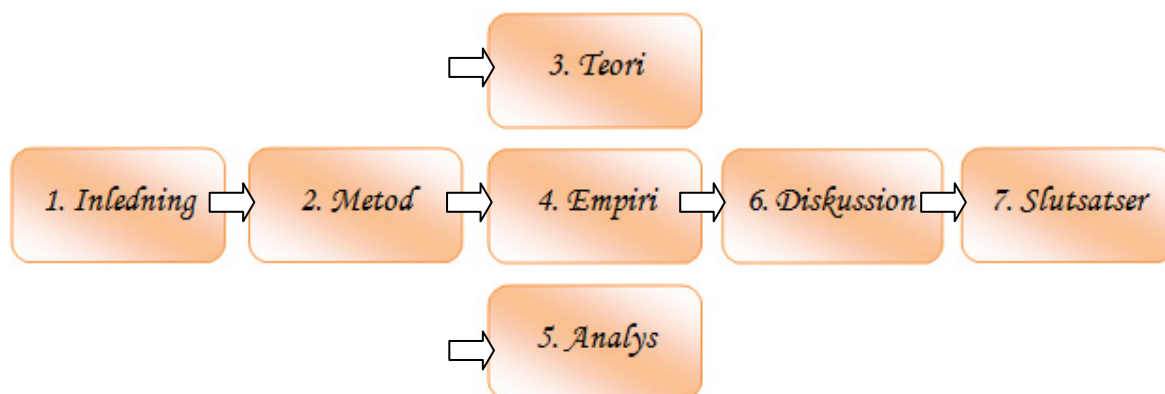
Kiwa Sverige är intresserade av att få veta vilka standarder som används inom livsmedelsindustrin och vilken genomslagskraft standarderna har i form av anslutna företag (pers.med., Jansson & Karlman, 2014). De önskar även att undersöka vilka styrkor och svagheter som kan ses i dessa standarder. Viktigt för Kiwa Sverige är att skapa sig en bild av hur standardägaren säkerställer trovärdigheten i standarden med frågor som :

- Är reglerna reviderbara⁹?
- Går reglerna att följa upp/kontrollera?
- Är standarden ackrediterad, i så fall av vem?
- Vem utför/får utföra revisionerna?

Uppsatsen avser att kartlägga CSR-standarder inom livsmedelsområdet, i ändamål för Kiwa Sverige att kunna rekommendera standarderna till sina kunder.

1.4 Disposition

Dispositionen i denna uppsats illustreras i figur 1 och är till för att ge läsaren en överskådlig bild över hur arbetet är strukturerat.

Figur 1. Disposition av arbetet

Uppsatsen börjar med ett inledande kapitel där bakgrunden till uppdraget beskrivs. I detta kapitel presenteras även uppsatsens syfte och de avgränsningar som gjorts. Kapitel 2 beskriver val av metoder som gjorts i uppsatsen och hur dessa har använts. Här diskuteras även hur val av metoder påverkat studiens resultat. Följande kapitel, kapitel 3, presenterar teorin om standarder i ett större perspektiv. Kapitlet tar även upp hur standarder kan delas in, vilka de primära intressenterna är och vad som reglerar dem. I kapitel 4 tas empirisk bakgrundsfakta upp som krävs för uppdraget. Här presenteras de standarder som är aktuella för Kiwa Sverige på ett mer djupgående plan. Kapitel 5 analyserar teorin med hjälp av empirin för att få en klar bild av möjliga standarder inom livsmedelsbranschen i Sverige. I näst sista kapitlet, kapitel 6, diskuteras analysen i ett bredare perspektiv. Uppsatsen avslutas med kapitel 7 där slutsatser presenteras och förslag på fortsatt forskning ges.

⁹ Möjlighet att granska, bearbeta, överarbeta; ändra (www, Svenska Akademien, 2014).

2 Metod

I detta kapitel redogörs för de metoder som valts och som har ansetts mest lämpade för att besvara uppsatsens syfte. Här beskrivs hur empirin samlats in och hur den sedan använts. Kapitlet avslutas med en diskussion om uppsatsens etiska frågeställningar och trovärdighet.

2.1 Bakgrund till metodval

I den samhällsvetenskapliga forskningen finns det två olika ansatser, induktiv och deduktiv (Bryman & Bell, 2013). I en kombination av dessa ansatser, en abduktiv process, växelverkar en deduktiv och induktiv process (Robson, 2011), vilket kommer att användas i denna uppsats. Det innebär i det praktiska genomförandet att en litteraturgenomgång lägger grund för en påbörjad empiriinsamling. Den pekar i sin tur på behov av att utveckla en teoretisk begreppsapparat d.v.s. fortsatt litteraturgenomgång. Processen är iterativ - och det innebär att metoden kan beskrivas som flexibel.

Hur uppdragets syfte ska undersökas beror i första hand på vad det är som ska undersökas (Holme & Solvang, 1996). Syftet med denna uppsats är att kartlägga CSR-standarder inom livsmedelsbranschen på uppdrag av Kiwa Sverige. Med detta som utgångspunkt har en kvalitativ metod valts. Den kvalitativa metoden kännetecknas av förståelse, strävan efter en helhetsbild och förklaring av fenomenet (Holme & Solvang, 1996).

2.2 Litteraturstudier

Material har samlats in under hela uppsatsens gång från rapporter, artiklar, uppsatser, böcker och hemsidor (se litteraturförteckning). Använd litteratur har varit inom områden för standarder och CSR samt metodlitteratur. Under uppsatsens gång har litteratursökningar gjorts på Science Direct, ProQuest och SLUs sökmotor Primo. Sökningar har även gjorts på sökmotorn Google Scholar, eftersom denna är lättillgänglig och användarvänlig. Sökord som använts har bl.a. varit *standarder*, *CSR*, *certifiering*, *GRI*, *ISO 26000*, *CSR Performance Ladder* och *ISCC*. Vi har utgått från teorin för att finna stöd till vår analys. Litteratur har även hämtats in från tidigare kursmaterial och böcker från SLU och Uppsala Universitets bibliotek. För att sälla ut relevant litteratur har allt insamlat material lästs igenom översiktligt och sedan sorterats efter ämne och relevans i uppsatsen. Artiklar har insamlats med hänsyn till att vara publicerade från år 2005 och framåt. Detta för att få aktuell teori i ämnet.

2.3 Empirisk undersökning

För att få en grundläggande bild av uppdraget har en tematiserad intervju gjorts med uppdragsgivaren Kiwa Sverige AB. En öppen tematiserad intervju går främst ut på att frågorna ska ge svar på informationsbehovet (Lundahl & Skärvard, 1999). Dessa intervjuer kan vara situationsanpassade och flexibla och passar bra vid insamlandet av grundläggande data. Lundahl och Skärvard (1999) karaktäriserar denna intervjuform med att meningen ska vara att få fram respondentens åsikter och attityder inom det undersökta området. Syftet ska inte vara för smalt definierat och inriktningen är bredare och mindre fokuserad. Här används

dialogutvecklande frågor istället för informationssökande. Detta för att få respondenten att utveckla sina tankar och svar.

I uppsatsen förstår vi svårigheten med att kunna jämföra respondenternas svar med varandra. Detta därför att intervjuer i större grad ger öppna svar till skillnad från kvantitativa slutna enkäter (Bryman & Bell, 2013). Ett problem är att resultaten inte är replikerbara i samma utsträckning som den systematiska. Men eftersom uppsatsen skrivs på uppdrag av ett företag är inte tanken att resultatet ska replikeras.

Författarna har intervjuat följande personer på företaget Kiwa Sverige AB (se bilaga 1)

- Bengt-Erik Jansson, Affärsområdeschef, intervju 2014-04-08, validering 2014-05-15
- Maria Karlman, Kvalitetschef, intervju 2014-04-08, validering 2014-05-15

2.4 Trovärdighet och etik

Att skapa trovärdighet i en kvalitativ studie är av stor vikt för att läsaren ska kunna tolka uppsatsen korrekt (Bryman & Bell, 2013). Bryman & Bell (2013) skriver att fyra delkriterier måste uppfyllas för att uppnå trovärdighet. Dessa fyra är *överförbarhet*, *pålitlighet*, *tillförlitlighet* och *bekräftelse*. Med *överförbarhet* menas hur väl resultatet går att återspegla i en annan situation eller vid ett annat tillfälle. *Pålitligheten* innebär att forskaren ska kunna se på sitt forskningsmaterial ur olika synvinklar. Detta för att försäkra sig om att den insamlade fakta överensstämmer med verkligheten. Kriteriet *tillförlitlighet* innefattar att insamlingen av data har skett enligt befintliga regler. Här ingår också att intervjuade respondenter ska ha möjlighet till att granska och godkänna forskarens resultat, detta kallas respondentvalidering. Ett till sätt för att öka tillförlitligheten är att använda flera källor vilket kallas triangulering (Robson, 2011). Detta ökar även studiens validitet som är ett instrument som mäter hur väl studiens resultat överensstämmer med verkligheten. Det sista kriteriet *bekräftelse* innebär att forskaren tydligt kan påvisa att forskarens egna värderingar inte har påverkat resultatet och slutsatsen.

Kriterierna tillförlitlighet och pålitlighet har försökt uppnås genom att använda flera olika källor samt att jämföra teorier för att nå en slutsats. En respondentvalidering har gjorts till uppdragsgivaren för att fastställa att uppdraget och bakgrundsinformationen är korrekt uppfattad. Kriteriet bekräftelse kan ha påverkats av forskarnas egna värderingar om de standarder som har valts. Författarna har försökt motverka detta genom att se till användarvänlighet och användbarhet i de valda standarderna. Här har även aspekter som storlek och certifierbarhet av standarderna varit avgörande.

Etiska frågor som idag är debatterade är huruvida företag använder sig av CSR-standarder enbart som en strategi för att skapa konkurrensfördelar (Prieto-Carrón *et al.*, 2006). En annan sida på användandet av CSR-standarder är att företag enbart inför dem som ett tvång på efterfrågan från externa intressenter. Utifrån dessa frågor kan diskuteras om användandet av standarder är etiskt korrekt, eftersom företag eventuellt inte egentligen vill arbeta med sitt sociala ansvar (Prieto-Carrón *et al.*, 2006).

3 Teori

I detta kapitel presenteras teori om standarder och om begreppet CSR, både generellt och inom livsmedelsbranschen. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om för- och nackdelar med standarder.

3.1 Standarder

Standarder definieras av International Organization for Standardization som “ett dokument som tillhandahåller de krav, specifikationer, riktlinjer eller karakteristiskt som kan användas genomgående för att försäkra att material, produkter, processer och tjänster uppfyller sitt syfte” (www, ISO, 1, 2014). En fördel med standarder är att människor och organisationer över hela världen kan följa dem och uppnå homogena resultat (Superti, 2005). Standarder tas fram av organisationer som ofta är privatägda, vilket gör att de inte har rätt att tillämpa sanktioner för användare som inte följer deras standarder (Superti, 2005). Exempel på några stora standardiseringsorgan är International Organization for Standardization (**ISO**), the British Standards Institution (**BSI**), the American National Standards Institute (**ANSI**) och Comité Européen de Normalisation (**CEN**). Några av anledningarna till att företag och organisationer väljer att följa en standard är att de bidrar till effektivitet, säkerhet och underlättar arbetet i företag (Ammenberg, 2012). Viktigt för att skapa trovärdighet i att standarden följs är att organisationen genomgår en revision¹⁰. Det finns tre olika sorters revisioner beroende på vem som utför granskningen; första- andra- och tredjeparts revision (Ammenberg, 2012).

- 1:a parts revision: Genomförs av egen personal.
- 2:a parts revision: Genomförs av en utomstående personal, t.ex. en konsult.
- 3:e parts revision: Genomförs av en oberoende och utomstående person, t.ex. representant från en ackreditering eller certifieringsorgan.

3.1.1 Normer, direktiv och standarder

Regler påverkar allt vi gör idag (Superti, 2005). Det finns tre olika sorters regler i samhället; normer, direktiv och standarder (se tabell 1) (Brunsson & Jacobsson, 2002).

Tabell 1. Normer, direktiv och standarder
(Brunsson & Jacobsson 2002 sid. 12-13, egen bearbetning)

Normer	Direktiv	Standarder
<ul style="list-style-type: none">• Är sällan nedskrivna• Frivilliga• Följer dem för att passa in i samhället• Ingen säker källa <p><i>Exempel:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Hjälper varandra• Inte stjäla	<ul style="list-style-type: none">• Oftast nedskrivna lagar• Måste följas• Oftast sammankopplade med straff om de inte följs• Anskaffad av en organisation, regering eller person <p><i>Exempel:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Får inte köra mot rött• Får inte ta livet av någon	<ul style="list-style-type: none">• Nedskrivna regler• Frivilliga, har inte rätt att ge straff om de inte följs• Anskaffade av olika organisationer <p><i>Exempel:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Vett och etikett• Storlek på ett A4

¹⁰ Revision är att kritiskt granska, bedöma och uttala sig om ett företags redovisning och förvaltning (www, Svenska Akademin, 2014).

Den vanligaste av dessa olika typer av regler är *normer* (Brunsson & Jacobsson, 2002). Dessa finns inte skrivna utan är något vi har lärt oss att acceptera. Normer är frivilliga och individer följer dem utav egen vilja för att passa in i samhället. Exempel på normer är att människor hjälper varandra i olika situationer och att inte stjäla. *Direktiv* är nedskrivna lagar och regler som måste följas (Brunsson & Jacobsson, 2002). Detta är regler som en organisation, regering eller person har skapat. Direktiven är ofta sammankopplade med sanktioner för den som bryter mot dem och eventuell belöning för den som följer. *Standarder* är explicita¹¹ och har en klar källa (Brunsson & Jacobsson, 2002). Standarder är upprättade av en organisation och är nedskrivna regler att följa. I praktiken är det svårt att skilja normer, direktiv och standarder åt. Exempel på detta är att när personer skakar hand med någon är detta en norm, men i dagens läge är detta en gest som står med i vett och etikett som en standard (Superti, 2005). Ett annat exempel är normen att inte stjäla, som idag i många länder är ett lagstadgat och därmed straffbart direktiv.

3.1.2 Tre olika sorters standarder

Enligt Brunsson och Jacobsson (2002) finns det tre olika typer av standarder. Dessa är indelade efter *att göra något*, *att vara något* eller *att ha något* (se tabell 2).

Tabell 2. Tre typer av standarder
(Brunsson & Jacobsson 2002 sid. 4-5, egen bearbetning)

Att göra något	Att vara något	Att ha något
<ul style="list-style-type: none"> Hur en person eller organisation ska bete sig Hur företag bemöter sina kunder <p><i>Exempel:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Ge utbildningsprogram för personal Hur företag löser sina finansiella problem Hur färdiga produkter ska göras, såsom storleksformat på papper, storlek på lastpallar och funktioner på vissa produkter 	<ul style="list-style-type: none"> Hur en sak eller person är Vad en telefon faktiskt är <p><i>Exempel:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Metersystemet Celsiuskalan Den tekniska ordlistan som förklarar vad ord och termer betyder 	<ul style="list-style-type: none"> Vad ett land, person, företag eller organisation bör ha <p><i>Exempel:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Ha ett demokratiskt stadsskick Ha ett utbildningssystem Skolor ska ha en strategisk plan, kursutvärderingar, jämförbarhetsgrupper och kvalitetssystem

Den första indelningen 'att göra något' innefattar hur en person eller organisation ska bete sig (Brunsson & Jacobsson, 2002). Standarderna kan handla om hur företag bemöter sina kunder, utbildningsprogram för personalen eller hur de bör lösa finansiella problem. Här ingår även standarder för färdiga produkter såsom storleksformat på papper, storlek på lastpallar och funktioner på vissa produkter. Den andra 'att vara något' säger hur en sak eller person är (Brunsson & Jacobsson, 2002). Det är standarder som berättar vad en telefon faktiskt är och här ingår även metersystemet, Celsiuskalan och den tekniska ordlistan som förklarar vad ord och termer innebär. Den sista indelningen 'att ha något' innefattar allt från att ha en demokrati till att ha ett utbildningssystem (Brunsson & Jacobsson, 2002). Det finns flera olika standarder som gäller vad företag bör ha. måste en skola ha en strategisk plan, kursutvärdering, jämförbarhetsgrupper och kvalitetssystem.

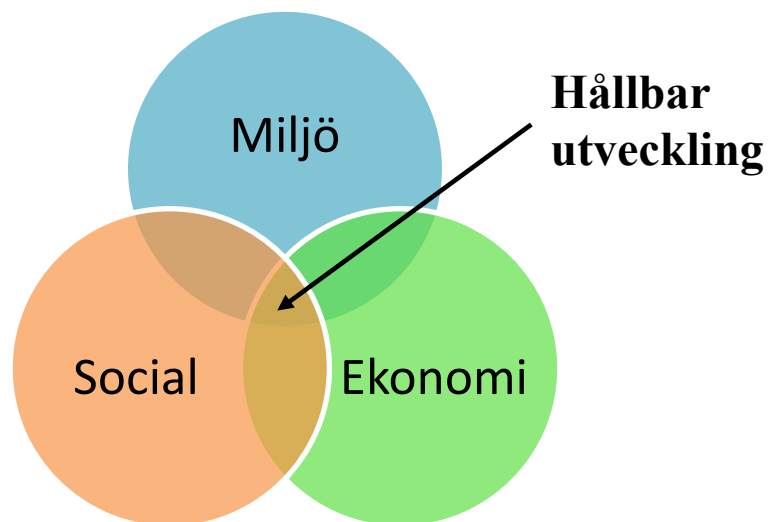
För att företag och organisationer verkligen ska kunna bevisa att de gör vad de säger, kan de certifiera sig mot en standard (Brunsson & Jacobsson, 2002). Detta innebär att ett

¹¹ Uttryckligen, direkt (www, Svenska Akademin, 2014).

certifieringsbolag kontrollerar företagets arbete genom en årlig revision. Certifiering behöver inte enbart innebära en direkt kontroll av produktionen och vad företaget gör, utan kan innebära en kontroll av att ett regelverk upprättats och att korrekt dokumentation finns (Brunsson & Jacobsson, 2002). Detta för att uppnå goda resultat för företaget. Ett område där standarder idag börjar bli vanligare är inom Corporate Social Responsibility (CSR).

3.2 Corporate social responsibility

CSR är ett begrepp som länge funnits i den akademiska litteraturen (Superti, 2005). Det har fått den svenska översättningen socialt ansvarstagande och handlar om företagens ansvar mot samhället (Stål & Vokbus, 2009). CSR innebär inte enbart att göra det etiskt "rätta", utan att även arbeta med lagar, regler och frivilliga åtaganden (Zur, 2009). Det innebär ansvar inom sociala, ekonomiska och miljömässiga områden och begreppet har blivit allt mer viktigt och utbrett under det senaste årtiondet. Företag försöker ta mera ansvar för miljön och arbeta med att skapa hållbarhet, detta eftersom företagens intressenter kräver ett aktivt arbete med dessa frågor (Zur, 2009). Intressenterna spelar en viktig roll för företagen, utan investerare, anställda och konsumenterna kommer företagen inte att överleva (Superti, 2005). Företag måste hela tiden följa med i utvecklingen av samhället och vad som efterfrågas gällande det sociala ansvarstagandet (Zur, 2009). Att arbeta med socialt ansvarstagande ger även en konkurrensfördel jämfört med andra företag på marknaden. Konsumenterna värdesätter etiska och sociala aspekter mer idag än traditionella erbjudanden, såsom priser och tillgänglighet (Zur, 2009). Genom att företag arbetar inom de tre ansvarsområdena bildas grunden till hållbar utveckling inom CSR-arbetet. John Elkington (1994) har i sin "the triple bottom line" beskrivit hur de olika områdena länkas samman (se figur 2).

Figur 2. The triple bottom line
(John Elkington, 1994, egen bearbetning)

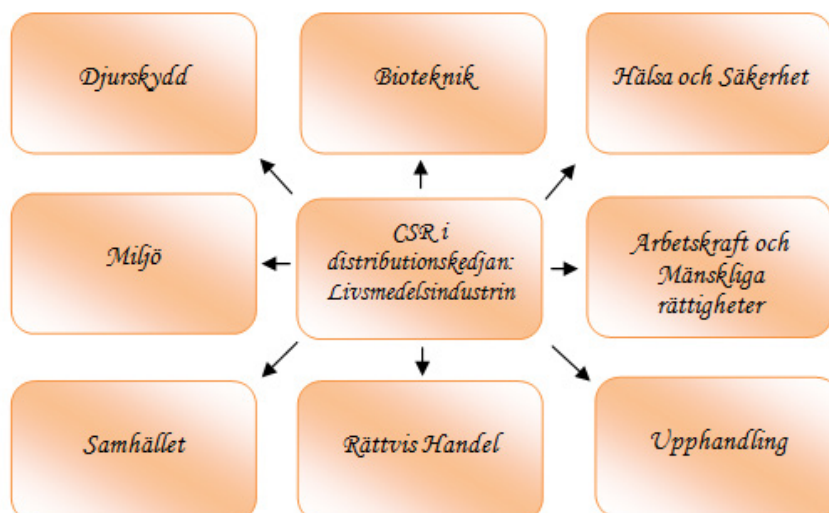
Den *sociala dimensionen* handlar i första hand om människors behov, utveckling och kultur (Ammenberg, 2012). I arbetet mot social hållbarhet bör företag tänka på hur makt, inflytande och resurser fördelas, detta utifrån jämlikhet, rättvisa och jämställdhet. Idag ses demokrati som en viktig aspekt till att social hållbarhet uppnås och utifrån organisationen sett innebär den sociala biten hur företaget behandlar sina medarbetare och påverkar samhället i övrigt. Den *ekonomiska dimensionen* strävar mot att skapa långsiktighet, stabilitet och att hushålla med knappa resurser (Ammenberg, 2012). För att företag ska nå ekonomisk hållbarhet måste

de tänka på hur deras organisation påverkar viktiga resurser i samhället på lång sikt (Ammenberg, 2012). En viktig del är också hur resurser fördelas mellan befolkningsgrupper och länder. Den ekonomiska utvecklingen har även en central del i företagens produktion, investeringar och sysselsättningar. *Miljödimensionen* handlar om att säkra livsnödvändiga resursbaser och den biologiska mångfalden (Ammenberg, 2012). För företag innebär det att se hur deras produktion och verksamhet påverkar den omkringliggande miljön och samhället. För att ett företag ska uppnå hållbarhet krävs att de arbetar med alla tre dimensionerna (Superti, 2005). Prieto-Carrón *et al.* (2006) diskuterar om vissa företag använder CSR enbart för att skapa konkurrensfördelar och inte för att de egentligen vill. Efterfrågan från konsumenten och påtryckningarna från samhället är så stora att företag använder CSR som ett PR-verktyg. Denna fråga handlar därför om det faktiskt är etiskt korrekt av företaget att de arbetar med socialt ansvar.

Att arbeta med the triple bottom line och CSR börjar bli allt mer vanligt inom de flesta branscher (Sun & Sui, 2014). Detta eftersom företag ser att det är ett effektivt instrument för att binda samman företaget med sina intressenter. Statistik visar att upp emot 90 % av 500 framtida företag väljer att satsa på arbete inom socialt ansvar (Sun & Sui, 2014, 275). En av de branscher som har växt mycket inom CSR-arbetet de senaste åren är livsmedelsindustrin (Maloni & Brown, 2006).

3.3 CSR inom livsmedelsindustrin

CSR har blivit allt mer viktigt inom livsmedelsbranschens distributionskedja (Maloni & Brown, 2006). Idag är det inte bara ursprunget av produkten, om det är en gröda eller från ett djur som är viktigt, utan nu är alla steg i distributionsledet centrala (Maloni & Brown, 2006). Non-Governmental Organization (NGO) och olika märkningar har påverkat företag att arbeta med t.ex. djurskydd, emot överfiske och överanvändning av antibiotika (Maloni & Brown, 2006). Trender visar på att allt fler delar av distributionskedjan blir av betydelse för konsumenten (se figur 3) (Maloni & Brown, 2006).

Figur 3. Dimensioner av CSR i livsmedels distributionskedja (Maloni & Brown 2006 sid 38, egen bearbetning)

Maloni och Brown (2006) skriver om hur ett par etiska forskare har försökt organisera de olika CSR aspekterna i distributionskedjan inom livsmedelsbranschen. De ser åtta viktiga

delar för CSR; djurskydd, miljö, hälsa & säkerhet, arbetskraft & mänskliga rättigheter, samhälle, rättvis handel, upphandlingar samt bioteknik. Utifrån dessa åtta delar har de sammanställt ett ramverk för tillämpning av CSR i livsmedelsbranschen. Vissa delar i ramverket är mer generaliserbara till olika slags industrier än andra delar (Maloni & Brown, 2006). I kommande avsnitt presenteras dessa åtta delar utifrån den ordning som författarna anser aktuell för CSR-arbetet i Sverige.

3.3.1 Djurskydd

Förutom det grundläggande med att djur inte ska behöva genomgå onödigt lidande, inkluderar djurskydd även människans sätt att behandla, transportera, slakta och förvara djuren (Maloni & Brown, 2006). Tidigare har producenter oftast inte behandlat djuren med tanke på djurens bästa, utan vad som varit mest kostnadsbesparande (Hoffman *et al.*, 2010). Exempel på detta är höns i bur där djuren tidigare varit inträngda på mindre ytor i oinredda burar. Krav finns från EU att följa minimikraven på djurhållning. Idag ligger Sverige i framkant i djurlagstiftningen, med en högre djurskyddslagstiftning vad gäller inhysande och hantering av djur (Hoffman *et al.*, 2010). Trots att konsumenter anser att högre djurvälstånd indikerar på en högre kvalitet på livsmedel, är många inte villiga att ändra sina matvanor eller betala ett högre pris. Informationen ut till konsumenterna är inte tillräcklig för att de ska kunna avgöra huruvida produkten kommer från bra djurvälstånd eller inte (Hoffman *et al.*, 2010). Maloni och Brown (2006) anser att på grund av skillnaderna mellan djurvälstånd världen över kommer det alltid finnas konflikter när det gäller global handel.

3.3.2 Miljö

Livsmedelsindustrin har stor inverkan på miljön (Maloni & Brown, 2006). Problem har uppstågats från livsmedelsindustrin med jord & vattenskador, undanröjning av gödsel, avskogning och global uppvärmning från metangas. Livsmedelsföretag måste tänka på att hela produktionskedjan inte gör för stor skada på miljön (Maloni & Brown, 2006) och idag efterfrågar konsumenter i allt högre grad ekologisk och miljövänlig mat (Jørgensen, 2001). Maten vill konsumenterna helst ska komma ifrån gårdar som arbetar med hållbar utveckling och minimal, om helst ingen, användning av kemikalier (Jørgensen, 2001). Allt fler företag försöker idag ta sitt ansvar och klimatkompensera genom bl.a. trädplantage, vatten- och energi kompensationer samt återvinning. En nackdel med att odla och producera livsmedel miljövänligt är att det ger lägre skördar, kortare växttider, begränsade produkter, högre priser och svårare att tillhandahålla en jämn produktion (Maloni & Brown, 2006).

3.3.3 Hälsa och säkerhet

Ett stort problem inom livsmedelsindustrin är hälsa och säkerhet, vilket ofta påverkar hela distributionskedjan (Maloni & Brown, 2006). Med säkerhet menas att konsumenter idag är rädda för att livsmedel inte uppfyller säkerhetsaspekterna med tanke på sjukdomar och kemikalier som kan påverka hälsan (Jarlborg, 1997). Ett bevis på detta var när Storbritannien avlivade miljontals djur på grund av mul- och klövsjukan, som inte var smittsam till människor (Maloni & Brown, 2006, 42). Detta trots att enbart cirka 2000 djur var smittade och allt detta gjordes för att lugna konsumenterna. Kvalitén på livsmedel är ett stort problem i många delar av världen (Maloni & Brown, 2006). Detta på grund av fattigdom och sämre levnadsförhållanden. De stora livsmedelsföretagen kan idag inte ses som ansvariga för världssvälten, men bör ändå inse deras betydande roll.

3.3.4 Arbetskraft och mänskliga rättigheter

Under det senaste årtiondet har allt fler konsumenter uppmärksammat arbetsförhållandena under produktionen i livsmedelskedjorna (Maloni & Brown, 2006). Det finns ett antal standarder för att minska problemen med diskriminering, otillåtna arbetsförhållanden och

barnarbete. Arbetsförhållandena inom livsmedelsindustrin är relativt slitsam och farlig i förhållande till inkomst (Maloni & Brown, 2006). Inom lantbruket är säsongarbete och tillfällig anställning vanligt och forskning visar att dessa arbetsförhållanden ger upphov till lägre försörjningsgrad, självtillfredsställelse och leder till stress (Maloni & Brown, 2006). De anställda arbetar ofta långa dagar och saknar i vissa fall en gedigen utbildning i säkerhet om maskiner och redskap som används i produktionen. På lantbruken hjälps hela familjen oftast åt, vilket även innefattar att barnen är med i produktionen. Viktigt är att företag tar sitt ansvar och arbetar för att ha goda arbetsförhållanden och utformar en säkerhetsrutin för arbetet (Maloni & Brown, 2006). Detta för att de anställda ska kunna känna sig trygga på sin arbetsplats.

3.3.5 Samhälle

CSR spelar en stor roll i samhället genom aktiviteter som ger stöd till de lokala områdena (Maloni & Brown, 2006). Företag tar ansvar och bidrar till samhället, eftersom de ger möjlighet till arbete, skapar ett skatteunderlag, hjälper till att betala avgifter och ge bidrag som kan underhålla skola, sjukvård, barnomsorg och kulturliv (Maloni & Brown, 2006). Ett direkt taget exempel är från matkedjan McDonald's där Ronald McDonald Hus erbjuder boende till familjer med svårt sjuka barn under deras sjukhusvistelse (www, Ronald McDonald Hus, 1, 2014). Inom ramverket för CSR i distributionskedjan är delen "samhälle" inte stor, men Maloni & Brown (2006) anser att forskare och användare av CSR bör bli mer vaksamma på att samhället har ett stort inflytande på CSR. Det är viktigt att företag inser att genom att skapa gemensamma värden skapas större sociala konsekvenser och mer vinst för företagen (Porter & Kramer, 2011). Detta kan resultera i tillväxt för företaget samt att det skapar nyskapande både för samhället och för näringslivet.

3.3.6 Rättvis handel

Rättvis handel (Fair Trade) innebär att säkra livskvaliteten för matproducenterna (Maloni & Brown, 2006). Handlarna ska ta ansvar genom att erbjuda produkterna till ett pris som undviker fattigdom, men som samtidigt bidrar till ett långlivat företagande. Idag är vissa produkter mer utmärkande inom rättvis handel och den största delen är kaffe, te, kakao, socker och bananer (Raynolds, 2012).

En oberoende produktmärkning inom rättvis handel är "Fair Trade" (Raynolds, 2012). Märkningen vill påvisa att producenterna får en ekonomisk trygghet genom en högre utbetalning. Utöver detta får odlarna en extra premie som hjälper till att utveckla det lokala samhället både ekonomiskt och socialt. Märkningen står även för demokrati, miljöhänsyn i produktionen och för att motarbeta barnarbete och diskriminering.

3.3.7 Upphandlingar

Problem med upphandlingar¹² kan vara gåvor, mutor och favoriseringar bland handelsparterna (Lundberg *et al.*, 2009). Dessa problem kan få företag att undgå sina mål med CSR-arbetet genom att inte välja leverantörer med de bästa förutsättningarna. Standarder har uppkommit för att undvika dessa problem vid upphandlingar (Maloni & Brown, 2006). Standarderna tar upp att upphandlingen ska ha korrekt och konfidentiell information, inga intressekonflikter eller bedrägerier. De ska även ta ansvar för sina anställda och ingen specialbehandling eller maktutnyttjande får ske. Företag kan ta ansvar genom att följa fasta rutiner under upphandlingen (Maloni & Brown, 2006).

¹² Åtgärder som vidtas för att ingå ett avtal för tjänster eller varor eller för att tilldela ett kontrakt. (www, Svenska Akademin, 2014).

3.3.8 Bioteknik

Bioteknik representerar den snabbast växande delen i ramverket och kan definieras som användning av den biologiska processen för att göra användbara produkter (Maloni & Brown, 2006; www, PRV, 2014). Här inkluderas kloning, gödningsmedel, genetiska tester, sammansättning av DNA och användning av antibiotika. Biotekniken används för att förbättra växter och djurs genetik. Detta för att de på olika sätt ska bli mer effektiva eller bättre lämpade. Positiva sidor är lägre kostnader, bättre djurhälsa, större skördar och reducering av skadedjur (Maloni & Brown, 2006). Men det finns tvivel bland konsumenterna till att inte låta naturen ha sin gång, därför har EU har gjort upp strikta regler om märkning och spårbarhet på genmodifierad mat (Maloni & Brown, 2006). Företag har skyldighet att redovisa för konsumenten för hur produkten är tillverkad, detta för att konsumenten ska kunna handla på en ärlig grund (Maloni & Brown, 2006).

3.4 För- och nackdelar med standarder

I detta avsnitt presenteras för- och nackdelar med standarder för standardanvändare. En sammanfattad översikt kan ses i tabell 3.

Tabell 3. För- och nackdelar med standarder
(Superti, 2005 sid. 38, egen bearbetning)

	Positivt med standarder	Negativt med standarder
Generella	<ul style="list-style-type: none">• Klara och tydliga• Påvisar förpliktelse till CSR• MLS standarder möjliggör till bättre kontroll över processer• Möjliggör jämförelse• Hjälper ekonomin utan lagar och regler• Effektivt• Förbättrar utförandet• Möter kunders krav• Tillhandahåller regelverk för implementering och förbättring• Förser processerna med riktlinjer för CSR-arbetet• Sätter minimikrav för standarden• Intressenter har samma förväntningar	<ul style="list-style-type: none">• Tillför ytterligare en standard till mängden som redan finns• Kan hämma innovation• Ändrar kontinuerligt beteende• Kostnader för implementering• Olika erkännande av olika intressenter• Fokus på process inte resultat• Inkonsekvens mellan standarder• Bristande kunskap hos företag om vad CSR är• Inte specifikt utvecklade för industrier• För många standarder• Tillit endast till tredjepartsrevision
Relaterade till företag	<ul style="list-style-type: none">• Mindre resursåtgång vid redan klara regelverk• Generella standarder enklare att överföra till organisationer• Kan lära från andra företag som redan implementerat standarder• Företag kan visa att de är ansvarstagande• Förstärka relationer till intressenter• Tillfälle att utveckla CSR -tjänster• Tillfälle att påvisa CSR i fokus	<ul style="list-style-type: none">• Kostnad/nytta av implementering• Behöver vara mer/bättre mätbara• Tenderar att blir för generell, specifika standarder till yrken/område kan vara bättre• Finns ingen helt komplett standard

Enligt Superti (2005) är standarder klara och tydliga och hjälper företag att effektivisera sin verksamhet. Ett problem kan dock vara att standarderna gör företagen homogena och hämmar innovationen. Att implementera en redan färdig CSR standard kan underlätta processen

eftersom reglerverket redan är satt, men vid bristande kunskap kan det riskera att bli högre kostnader än den nytta standarden ger (Superti, 2005). Genom att följa en standard vet intressenter till företag redan en del om verksamheten (Brunsson & Jacobsson, 2002). Kunden litar på att standarder innefattar kontroller på att allt följs enligt ett regelverk och standardmärkning skapar därför en trygghet (Brunsson & Jacobsson, 2002). En CSR och miljömärkning som innebär en certifiering har ofta en tyngre inverkan på intressenten än vad företagets egna ord har. Dock kontrolleras inte alla standarder av en tredje part, vilket konsumenter inte alltid är medvetna om (Ammenberg, 2012). Ett annat problem är att tredjepartsrevisioner inte behöver se identiska ut, detta eftersom företag kan välja en revisor som de vet lättare släpper igenom revisionen (Ammenberg, 2012).

Superti (2005) skriver att standarderna är till för att underlätta för företag och effektivisera verksamheten. Men ändå ser han att det inte finns någon standard som är helt komplett. Ett exempel på detta är stickkontakten som inte ser likadan ut i många länder, vilket försvårar när människor reser och köper produkter utomlands (Brunsson & Jacobsson, 2002). Likadant är det med storlekar på kläder och skor; USA har en standard, England en standard och Norden en standard. Standarderna försöker hjälpa konsumenten att veta vad de får, men ännu är inte alla standarder världen över lika.

De stora fördelarna enligt Brunsson och Jacobsson (2002) är att standarder bidrar till effektiv informationsöverföring, förenkling och samordning. Dessa främjar den internationella handeln, vilket i sin tur kan bidra till förbättrat välbefinnande. Idag finns det redan många standarder och att välja vilken som passar bäst till organisationen kan vara svårt (Brunsson & Jacobsson, 2002).

3.5 Teoretisk sammanfattning

I teorin har det tagits upp övergripande om standarder, hur dessa är indelade och vad standarder står för. Standarder definieras av ISO som "ett dokument som tillhandahåller de krav, specifikationer eller karakteristiskt som kan användas genomgående för att försäkra att material, produkter, processer och tjänster uppfyller sitt syfte" (www, ISO, 1, 2014). En genomgång görs även om hur standarder skiljer sig från andra regler i samhället såsom normer och direktiv. Standarder som arbetet fördjupats i är inom CSR, som innebär socialt ansvarstagande i samhället (Ståhl & Wokbus, 2009). En anledning till att CSR växt under de senaste åren är på grund av ett ökat intresse från konsumenter och övriga intressenter (Superti, 2005). Ett sätt att arbeta med CSR är genom the triple bottom line, som inkluderar ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter och dessa illustreras i figur 2 (se sid 9) (Elkington, 1994). För att företag ska uppnå hållbar utveckling krävs det att de arbetar utifrån alla tre områdena, varpå the triple bottom line setts som ett användbart instrument.

En av de branscher där CSR-arbetet vuxit mycket under de senaste åren är inom livsmedelsbranschen (Maloni & Brown, 2006). Maloni & Brown (2006) har utformat ett ramverk för vilka områden som har betydelse för livsmedelskedjan, och hur dessa påverkar arbetet med CSR. För att se om standarder är bra för livsmedelsbranschen har en överskådlig bild av positiva och negativa sidor sammanställts i tabell 3 (se sid 13) (Superti, 2005). För att kunna koppla teorin till uppdragsgivarnas frågor kommer det vidare i empirin beskrivas olika CSR-standarder som kan användas inom livsmedelsområdet.

4 Empiri

I detta kapitel ges en bakgrund till den bransch där uppdragsgivaren Kiwa Sverige är verksam. Här presenteras även standarder som är användbara för Kiwa Sverige i sin standardefterlevnadskontroll av livsmedelsindustriella aktörer.

4.1 Empirisk bakgrund

För att en organisation ska ha rätten att kontrollera, godkänna och certifiera standarder måste de i sin tur ha fått ett godkännande (www, Swedac, 1, 2014). I Sverige är det den statliga myndigheten Swedac, som utför dessa ackrediteringar. Swedac kontrollerar regelbundet och oberoende arbetsrutinerna hos de certifieringsorgan som de ackrediterat (www, Swedac, 2, 2014). Detta för att säkerställa att kontroller, certifieringar och provningar av certifieringsorganen görs med högsta kvalitet. Ett certifieringsorgan behöver inte vara kontrollerat av Swedac om inte certifieringsförfordningarna kräver det (www, Swedac, 2, 2014). Inom livsmedelsbranschen finns det flera ackrediterade certifieringsorgan (se tabell 4) (www, Miljöstyrningsrådet, 5, 2013).

Tabell 4. Certifieringsorgan inom livsmedelsbranschen
(www. Miljöstyrningsrådet, 5, egen bearbetning)

Certifieringsorgan inom livsmedelsbranschen	Beskrivning	Mer info
AAA Certification	Är ett certifieringsorgan för ISO certifiering av standarder såsom ECM, AFS 2001, EN 1090-1, EN 15085, OHSAS 18001, ISO 3934 ISO 14001 och ISO 9001.	www.a3cert.com
Bureau Veritas Certifiering	Är ett av världens ledande certifieringsorgan som certifierar inom internationella ledningssystem och standarder i områdena hälsa, miljö och socialt ansvar.	www.bureauveritas.se
Debio	Är KRAVs godkända certifieringsorgan i Norge. De certifierar inom fiske, vattenbruk och förädling av produkter inom dessa områden.	www.debio.no
Det Norske Veritas Certification (DNV)	Är en norsk oberoende stiftelse var syfte är att skydda egendom, miljö och liv. Inom livsmedelsbranschen arbetar de med livsmedelssäkerhet, hållbart fiske och ledningssystem. DNV certifierar mot bl.a. HACCP, ISO 22000, ISO 26000, CSR Performance Ladder och ISCC.	www.dnvba.com
HS Certifiering	Är ett certifieringsorgan som erbjuder IP Sigill certifiering. De certifierar inom primärproduktion (växthusproduktion, växtodling, biodling och djurhållning) och förädlingsproduktion för EU och KRAV producenter.	www.hscertifiering.se
Intertek Semko Certification	Är ett globalt provnings- och certifieringsorgan som certifierar ett flertal egna märkningar och EU märkningar. Deras största svenska märkning är S-märket.	www.intertek.se
Kiwa Sverige AB	Är ett certifieringsföretag för livsmedelsbranschen. Certifierar mot IP Sigill, KRAV, HACCP, UTZ och ISO 22000. Är verksam inom områden som biodling, lantbruk, fiske, butiker, förädlingsföretag, storhushåll och restauranger.	www.kiwa.se
LRQA Sverige	Är ett globalt oberoende certifieringsorgan som arbetar inom verifiering, certifiering och utbildning. De certifierar internationella, nationella och lokala standarder.	www.lrqa.se

ProSanitas BMG Trada Certifiering	Är ett certifieringsorgan som certifierar inom områdena miljö, livsmedel, kvalitet, skog samt hälsa och säkerhet. De certifierar standarder som ISO 14001, ISO 9001, BRC, IP Livsmedel, ISO 22000, FSC och AFS 2001:1.	www.bmgtradacert.se
SFK Certifiering	Är ett oberoende svenskt certifieringsorgan som arbetar inom miljö, kvalitet och arbetsmiljö. Certifierar inom EMAS och hjälper till med införande och certifiering av kvalitets- och miljöledningssystem.	www.sfkcertifiering.se
SMAK (Svensk matpotatis kontroll)	Är ett certifieringsorgan som arbetar med kvalitets- och certifieringstjänster. De certifierar inom trädgårds- och lantbruksproduktion, samt import och livsmedelsberedning. Utför även kontroller på kvalitet och kvalitetssystem.	www.smak.se
SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut	Är ett internationellt forskningsinstitut som forskar med utveckling och utvärdering av material, teknik, processer och produkter. Inom livsmedelsbranschen arbetar de med miljöpåverkan, produktutveckling, produktsäkerhet och utbildning.	www.sp.se
Svensk Certifiering	Är ett certifieringsorgan som inom livsmedelsbranschen arbetar de med standarder som bl.a. ISO 14001, ISO 22000, ISO 9001 och ISO 13485.	www.svenskcertifiering.se
Valiguard	Är ett ackrediterat certifieringsorgan för EU-rådets förordning och KRAVs regelverk. De går under beteckningen SE Ekol 5 och utför tredjepartsrevisioner inom livsmedelssäkerhet och kvalitet.	www.valiguard.com

Inom livsmedelsbranschen väljer allt fler företag att säkra sina produkter och tillverkning med certifiering (www, Miljöstyrningsrådet, 5, 2013). Arbete med hållbar utveckling i företagen kräver att organisationerna blir kontrollerade och godkända för att säkerställa att standarderna efterlevs. Ett av de företag som hjälper till att kontrollera att standarderna efterlevs är Kiwa Sverige AB, som är ackrediterade av Swedac (se bilaga 2) (www, Miljöstyrningsrådet, 5, 2013).

4.1.1 Kiwa Sverige AB

Kiwa Sverige är ett certifieringsbolag som arbetar med produkt- och personcertifieringar inom livsmedel men även inom bygg och energi (www, Kiwa, 1, 2014). Basen inom livsmedelsindustrin finns i certifieringar och det område som växer snabbast är certifiering inom livsmedelssäkerhet. Kiwa Sverige arbetar med ackrediterade standarder (se avsnitt 1.3). Kiwa Sverige utför även verifieringsuppdrag inom livsmedelsområdet (www, Kiwa, 1, 2014). Tidigare har de enbart arbetat inom Sverige, men numera har de även uppdrag från hela Europa och från de större produktionsländerna i Asien och Amerika.

En av de standarder som Kiwa Sverige certifierar idag är KRAV (www, Kiwa, 1, 2014). Märkningen för KRAV står för att den ekologiska produktionen sker utan handelsgödsel, kemiska bekämpningsmedel och med god djurhållning (www, KRAV, 1, 2014). På senare år har KRAV lagt till ett avsnitt i sitt regelverk om social hänsyn (KRAV, 2014). Där presenteras att anslutna företag ska se till att det inte sker någon social orättvisa eller brott mot mänskliga rättigheter i samband med produktionen.

Kiwa Sverige har idag inte märkt av någon akut efterfrågan på CSR-standarder men känner att det är ett aktuellt ämne (pers.med., Jansson & Karlman, 2014). De vill därför kartlägga vilka CSR-standarder som kan vara aktuella att rekommendera deras kunder.

4.2 Standarder

Idag finns det många CSR-standarder och i tabell 5 presenteras några olika standarder som används internationellt (www, Industry Canada, 1, 2013; Superti, 2005).

Tabell 5. Ett urval av CSR-standarder
(www, DNV GL, 1, 2014; Superti, 2005, egen bearbetning)

Standard	Beskrivning	Certifiering	Mer info
AccountAbility (AA1000)	Är en principbaserad standard som ska hjälpa organisationer att bli mer ansvarstagande, ansvarsfulla och hållbara.	Går att certifiera sig mot.	www.accountability.org
CSR Performance Ladder	Är en standard som gör det möjligt att certifiera företag i att de arbetar trovärdigt och systematiskt inom socialt ansvar (CSR) och ISO 26000.	Går att certifiera sig mot.	www.dnvba.com/se
Global Reporting Initiative (GRI)	Är en redovisningsstandard för att hjälpa företag att redovisa sitt miljöansvar och sociala ansvarstagande.	Går <i>inte</i> att certifiera sig mot.	www.globalreporting.org
International Sustainability & Carbon Certification (ISCC & ISCC PLUS)	Är ett globalt certifieringssystem för arbete med hållbarhet och utsläpp av växthusgaser. Det är ett frivilligt certifieringssystem som är godkänt av EU.	Går att certifiera sig mot.	www.iscc-system.org
ISO 26000	Är en internationell standard med riktlinjer för socialt ansvarstagande.	Går <i>inte</i> att certifiera sig mot.	www.iso.org www.sis.se
Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)	Är en internationell organisation som arbetar med utbyte av erfarenheter och idéer om ekonomisk utveckling inom demokratiska industriländer.	Går <i>inte</i> att certifiera sig mot.	www.oecd.org
SIGMA	Är en metod för förbättring. Syftet är att minska defekter i tillverkningsprocessen för att bli mer kostnadseffektiva.	Går att certifiera sig mot.	www.projectsigma.co.uk
Sedex Members Etichal Trade Audit (SMETA)	Är en etisk revisionsmetod som ska minska dubbelarbete. Detta för att hjälpa företag att genomföra revisioner av hög kvalitet o med stor trovärdighet.	Går <i>inte</i> att certifiera sig mot.	www.sedexglobal.com
Social Accountability 8000 (SA8000)	Är en fabrikscertifiering med fokus på företagets och dess leverantörers medarbetare och arbetsförhållanden.	Går att certifiera sig mot.	www.sa-intl.org
Svenska Certifiering (CSR 2000)	Är en certifiering som arbetar med ansvarsfullt företagande. Den är baserad på riktlinjer från OHSAS 18001, ISO 9001, ISO 26000 och ISO 14001.	Går <i>inte</i> att certifiera sig mot.	www.svenskcertifiering.se

Av standarder i tabell 5, har fyra standarder valts som författarna anser användbara för Kiwa Sverige AB och dessa kommer att beskrivs mer djupgående i följande avsnitt. De fyra CSR-standarder som valts är **GRI**, **ISO 26000**, **CSR Performance Ladder** och **ISCC**. Dessa fyra standarder har olika utformning eftersom två av dem inte har möjlighet till certifiering men används fortfarande aktivt internationellt för CSR-arbete (www, DNV GL, 1, 2014; Superti, 2005). Standarderna valdes utifrån att få en blandad bild av internationella standarder. Andra kriterier som legat till grund för urvalet är standardernas användarvänlighet och användbarhet. Även standardens storlek och certifierbarhet har undersökts. Första som valdes var GRI som är en välkänd och välanvänd redovisningsstandard. Standarden ISO 26000 studerades på grund av att ISO-standarder redan är välkända inom alla branscher. CSR Performance Ladder

valdes ut eftersom den är certifierbar och redan finns hos Kiwa Nederländerna, vilket kan underlätta för Kiwa Sverige. Den sista standarden ISCC undersöktes vid ett senare skede efter intresse från Kiwa Sverige. Standarden lades sedan till i uppsatsen då den överensstämde med de eftersökta egenskaperna.

4.2.1 Global Reporting Initiative

The Global Reporting Initiative (**GRI**) är den ledande organisationen för redovisningsstandarder inom hållbarhet (www, GRI, 1, 2014). GRI startade år 1997 och utvecklades tillsammans med organisationer inom mänskliga rättigheter, miljö, affärsvärlden, bankväsendet och forskare (Superti, 2005). Dessa tillsammans bildade organisationen GRI som erbjuder ett ramverk för hållbarhetsredovisning (www, GRI, 1, 2014). GRI har skapat en standard med riktlinjer för hur företags hållbarhetsredovisningar ska utformas och dessa är på frivillig bas för användaren. En hållbarhetsredovisning är en publicerad rapport som visar ett företags eller organisations vardagliga aktiviteter och hur dessa påverkar sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter. GRI är en standard som kan användas av alla olika slags organisationer; privata, statliga eller ideella och oavsett storlek och tidigare erfarenhet (GRI, 2013a). Organisationer kan välja hur mycket av GRIs riktlinjer de vill följa, men enbart de organisationer som använder hela konceptet kan profilera sig med att de redovisar enligt GRI (Superti, 2005). Idag har GRI kommit med en ny redovisningsversion kallad G4 (www, GRI, 1, 2014). Företag som i dagsläget använder sig av den tidigare redovisningsversionen G3 eller G3.1 kan fortfarande redovisa efter dessa fram till 31 december 2015. Den största förändringen är att GRI har gått från ett trenivåsystem i redovisningen GR3 till att idag ha enbart två olika nivåer i GR4 - de som följer och de som inte följer ramverket fullt ut.

För att kunna hävda att organisationen arbetar utifrån GRIs riktlinjer är första steget att besluta vad som ska ingå i redovisningen (GRI, 2013a). Redovisningen ska innehålla beskrivning om dess omfattning och tilltänkta framtidsplaner (se tabell 6).

Tabell 6. GRIs kategorier och indikatorer inom riktlinjerna (GRI, 2013a sid.9)

Aspekt	Ekonomi	Miljö
Indikatorer	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomisk framgång - Marknads närvaro - Indirekt ekonomisk påverkan - Inköpsrutiner 	<ul style="list-style-type: none"> - Material - Energi - Vatten - Biologiskt mångfald - Utsläpp - Transporter - Leverantörers miljötank - Miljö missnöjen
Aspekt	Sociala	Mänskliga rättigheter
Under-aspekter	Arbetsförhållanden	
Indikatorer	<ul style="list-style-type: none"> - Anställda - Arbetsförhållanden - Arbetsterapi - Utbildning - Lika behandling - Leverantörers arbete med arbetsförhållanden 	<ul style="list-style-type: none"> - Investeringar - Diskriminering - Barnarbete - Tvångsarbete - Säkerhet - Leverantörers arbete med mänskliga rättigheter
Indikatorer	Socialt	Produktansvar
	<ul style="list-style-type: none"> - Lokal samhället - Ingen korruption - Allmän ordning - Inget konkurrens beteende - Samtycke - Leverantörers 	<ul style="list-style-type: none"> - Kundens säkerhet och hälsa - Produkt och tjänst märkning - Marknads kommunikation - Konsumenters integritet - Samtycke

En organisation kan välja att redovisa utifrån hela ramverket från start (*Comprehensive*) eller börja med de mest praktiska områdena (*Core*) och sedan efterhand ta in resterande delar. Fokus i bägge nivåerna är att identifiera ekonomiska, miljömässiga och sociala aspekter. *Core* innehåller de väsentliga delarna för hållbarhetsredovisning, som ger en bakgrund till organisationens kommunikation inom ekonomi, miljö och socialt samt till styrelsens arbete (GRI, 2013c). Inom *Core* måste organisationen rapportera för minst en av indikatorerna under varje aspekt (GRI, 2013c). *Comprehensive* bygger på *Core* men kräver ytterligare redovisning om organisationens styrelse, analys, strategi, etik och integritet (GRI, 2013c). För att bli godkänd inom *Comprehensive* måste organisationen redovisa för alla indikatorer från de tre olika aspekterna.

Till skillnad från den finansiella redovisningen där revision är lagstadgad, har hållbarhetsredovisning inga krav på kontroll (Fredriksson & Johansson, 2004). GRI rekommenderar att redovisningen bör kontrolleras av en oberoende tredjepart för att öka trovärdigheten på redovisningen. En tredjepartsgranskning kan antingen göras av GRI eller av ett annat granskningsföretag (GRI, 2013c). Kritik riktas mot GRI att den är för komplex för företag att arbeta med och att det inte går att finna fullständig dokumentation om organisationers redovisningar och arbete (Superti, 2005). GRI skriver att det idag finns 14 602 GRI-rapporter (www, GRI, 2, 2014). Av dessa finns det i Sverige 157 organisationer som redovisar enligt GRI varav 7 organisationer inom mat- och dryckesproduktionen. Ett exempel på ett livsmedelsföretag i Sverige som idag redovisar enligt GRI är Procordia som bl.a. står bakom varumärken som Grandiosa, Felix, Ekströms och Bob (Procordia, 2012).

4.2.2 ISO 26000

ISO 26000 är en standard för socialt ansvarstagande som tagits fram av International Organization for Standardization (**ISO**) (www, SIS, 2, 2014). Standarden började utvecklas år 2004 av den största och bredaste medlemsbasen av intressenter som någon standard någonsin haft (www, ISO, 2, 2014). Mer än 90 olika länder och över 40 andra organisationer deltog i framtagandet av standarden, men ISO 26000 blev färdig för lansering först år 2010 (www, ISO, 2, 2014; Bustami *et al.*, 2013). ISO 26000 går inte att certifiera sig mot likt vissa andra ISO standarder, eftersom den enbart tillhandahåller frivilliga riktlinjer istället för krav (www, ISO, 3, 2014). Standarden är till för att hjälpa organisationer och företag att klargöra vad socialt ansvar är och för att få till handling utifrån riktlinjerna (www, ISO, 3, 2014):

- Trender, bakgrund, och utmärkande drag.
- Kärnområden och frågeställningar.
- Definitioner, koncept och termer.
- Samverkan och identifiering av intressenter.
- Rutiner och principer.
- Främjande och genomförande av socialt beteende i hela organisationer i form av rutiner och policy.
- Förmedla information om prestationer, åtaganden och annat som rör socialt ansvarstagande.

ISO 26000 är till för alla olika slags organisationer, oavsett storlek, lokalisering och verksamhet (www, ISO, 3, 2014). Företag som arbetar med standarden ISO 26000 måste ta hänsyn till de sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekterna i samhället (ISO, 2010).

Standarden bygger även på olika principer som anger vad socialt ansvarstagande är (se figur 4) (ISO, 2010). Principerna är indelade i sju olika områden: *mänskliga rättigheter*, *miljö*, *goda verksamhetsmetoder*, *organisationsstyrning*, *arbetsförhållanden*, *konsumentfrågor* och *samhällsengagemang och utveckling* vilka beskrivs i figur 4 (www, Sustainability4success, 2013).

Figur 4. ISO 26000s sju principer
(ISO, 2010 sid. 4, egen bearbetning)

Sustainability4success (2013) beskriver *mänskliga rättigheter* på ett övergripande sätt att företag arbetar mot diskriminering, hälsa, rätten till utbildning samt korrekta arbetsförhållanden. Arbetet med mänskliga rättigheter innefattar både organisationens egna medarbetare samt leverantörer (www, Sustainability4success, 2013). Detta för att säkerställa att inget barnarbete och inget tvångsarbete utförs. Inom *miljöprincipen* ska organisationen tänka på sitt ansvar gentemot miljön och använda sig av försiktighetsprincipen. Detta innebär att organisationen arbetar på ett kostnadseffektivt sätt för att förhindra onödigt resursutnyttjande. Här ingår även riskhantering för att arbeta med hållbarhet. Företag står ansvariga gentemot samhället och miljön för de skador eller påverkan som denne åstadkommer. *Goda verksamhetsmetoder* lägger vikten vid etiskt agerande i sin handel med intressenter. Politiskt engagemang, rättvis konkurrens och respekt för äganderätten är några av de delar som ingår. *Organisationsstyrning* är kärnan i att arbeta med socialt ansvarstagande i organisationens alla strategiska beslut. *Goda arbetsförhållanden* innebär att företaget arbetar med hälsa & säkerhet, utbildning och bra arbetsförhållanden för medarbetare. Företagets ansvar mot konsumenterna presenteras i *konsumentfrågor*, där produktens eller tjänsternas uppfattning mot konsumenten står i fokus. Företag ska ge kunden en rättvis bild av produkten eller tjänstens framställning genom hela värdekedjan. *Samhällsengagemang och utveckling* representerar att organisationen tar ett samhällsansvar. Detta kan vara genom sociala investeringar, skapa sysselsättning, stödja utvecklingsprogram samt att främja konst och kultur.

Eftersom ISO 26000 är en icke certifierbar standard har ISO ingen kontroll över användandet av standarden (ISO, 2010). Att benämna en organisation som certifierad mot ISO 26000 är att

missbruka meningen med standarden, eftersom syftet med standarden är att vara vägledande (ISO, 2010). För att lösa detta problem har Swedish Standards Institute (**SIS**) tillsammans med Swedac tagit fram en kompletterande standard, *Systematiskt Egendeklaration av Socialt Ansvarstagande* (www, DNV GL, 2, 2014). Denna standard erbjuder en verifiering av att organisationen följer riktlinjerna inom ISO 26000, där certifieringsbolaget DNV GL går in som oberoende part som kontrollerar.

“Det innebär en ökad trovärdighet för ert arbete och själva verifieringsprocessen ger er även en genomlysning och visar det ni behöver förbättra” (www, DNV GL, 2, 2014).

Orkla Foods Sverige är ett företag inom livsmedelsbranschen som idag arbetar efter ISO 26000 (www, Orkla Foods, 2014). Orkla Foods skriver på sin hemsida att de arbetar med CSR för att ge en positiv samhällsutveckling och ta sitt ansvar för människor, miljö och mat.

4.2.3 CSR Performance Ladder

CSR Performance Ladder har utarbetats av stiftelsen The Foundation Sustained Responsibility (**FSR**) och har utvecklats i samarbete med DNV GL och andra certifieringsorgan år 2010 (www, DNV GL, 1, 2014). Standarden har utvecklats för att kunna fungera i samspel med andra standarder och system som ISO 9001, ISO 26000, AA1000 och GRI (DNV, u.å.). CSR Performance Ladder har inspirerats av ISO 26000 sju principer och uppmuntrar till dialog med intressenter enligt AA1000 (www, DNV GL, 1, 2014). Standardens arbetsgång är uppbyggd efter ISO 9001 metodik, plan-do-check-act och är till för att hjälpa organisationer och företag med kontroll och styrning av CSR-frågor (www, DNV GL, 1, 2014). CSR Performance Ladder går att certifiera sig mot och främjar ett nytt sätt att ta sig an frågor inom området socialt ansvar. Standarden bygger på de tre P:na *Planet*, *People* och *Profit* (se figur 5) (Bureau Veritas, u.å.).

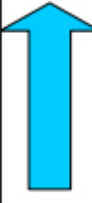
Figur 5. CSR Performance Ladders tre områden
(DNV GL, 2010 sid. 2)

Planet fokuserar på arbetet kring miljön genom att ta utveckling och genomförande med hänsyn från företagspolitiken (Bureau Veritas, u.å.). Aspekter som ska bedömas är

organisationens användning av energi och vattenförbrukning, råvaror, biologisk mångfald och utsläpp av farliga ämnen och avfall. *People* handlar om ekonomiska aktiviteter inom samhället, t.ex. mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, diskriminering och barnarbete. I *Profit* behandlas organisationers finansiella resultat och finansiering. Viktigt är även hur mycket av vinsten som kan ge bidrag till den lokala ekonomin. Dessa tre områden har sedan 33 underindikatorer, för att hjälpa företag att utveckla sitt CSR-arbete (www, DNV GL, 1, 2014).

Certifiering av CSR Performance Ladder bygger på 5 nivåer som sträcker sig över en treårsperiod (se tabell 7).

Tabell 7. CSR Performance Ladders fem nivåer
(DNV GL, 2010 sid. 51, egen bearbetning)

	CSR certifikat per nivå	Giltighet	Uppföljningsrevision	Utvärdering
Specifik nivå				
	Specifikt nivå 5 certifikat Baserad på BATNEEC principen	3 år	En gång per år	3 år
	Specifikt nivå 4 certifikat Baserad på kedjeansvar	3 år	En gång per år	3 år
Allmän nivå 3 uppnås för företags sektorn				
	Allmänt nivå 3 certifikat Uppfyller kraven på den allmänna nivån	3 år	En gång per år	3 år
	Tillträde till nivå 2 certifikat Påbörjat procesen för kontinuerliga förbättringar	1 år	-	-
	Tillträde till nivå 1 certifikat Fortsatta förbättringar / grundläggande mätningar har gjorts	1 år	-	-
Organisationen visar på vilken nivå som revisionen utförts. Arbetar på nivå 1 och 2 tills uppnåt kraven på nivå 3				

De första två nivåerna i certifieringen arbetas med under ett år och certifikatet kan inte förnyas (DNV, 2010). Dessa är till för att starta upp och utveckla grunderna i standarden. I det tredje steget krävs årlig tredjepartsrevision för att visa att företagen är förberedda på utmaningar, möjligheter och problem som kan uppkomma inom områdena Planet, People och Profit. Det tredje steget är giltigt i tre år och kan omcertifieras om företaget fortfarande uppfyller kraven. Möjlighet finns även från tredje steget att ta sig till fjärde och femte steget, som ställer ännu högre krav på att företagen kan bevisa att de arbetar aktivt inom områdena. De sista två nivåerna är även de giltiga i tre år med krav på revision och årlig stickprovskontroll.

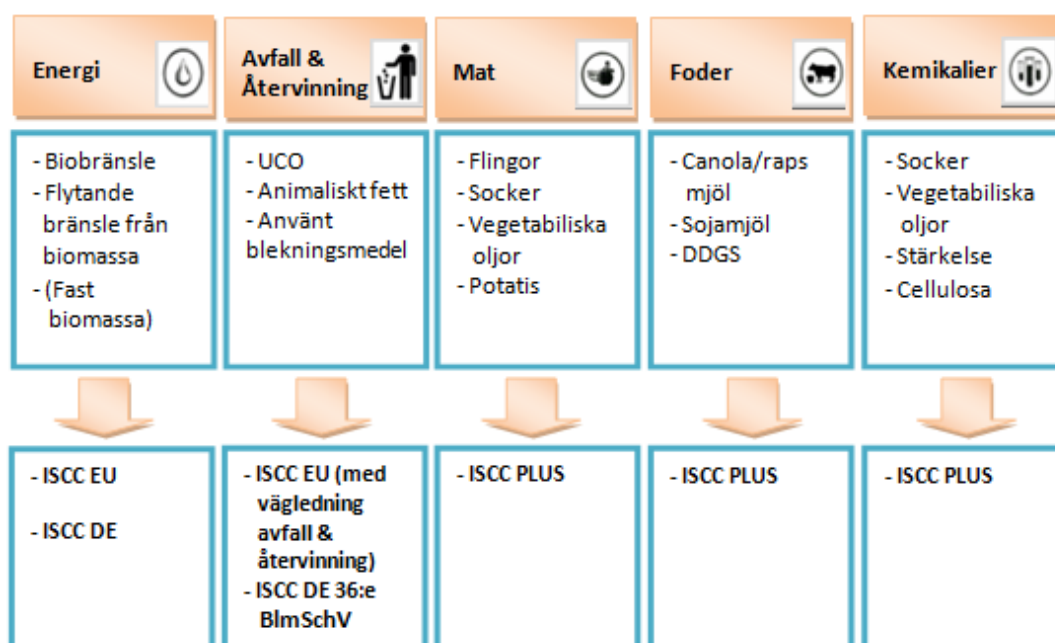
En certifiering bidrar till en objektiv och kritisk jämförelse av det egna företaget och är en viktig bit för få ett internationellt erkännande (Bureau Veritas, u.å.). CSR Performance Ladder är en av få CSR-standarder där företag idag kan certifiera sitt sociala ansvar. En tredjepartsrevision av CSR Performance Ladder kan idag utföras av certifieringsorganen Kiwa Nederländerna BV, DNV Certification BV och Lloyd's Register Nederland BV (DNV GL, 2010). Ett företag i livsmedelsbranschen som idag är certifierad med CSR Performance Ladder är en av Arlas koncernbolag, Arla Nederland (Arla, 2012).

Kiwa Nederländerna arbetar idag med CSR-arbete, både internt i företaget och genom certifieringsarbete (www, Kiwa NL,1, 2014). Kiwas egen CSR-policy riktar sig mot de tre

P:na; Planet, People och Profit. Certifikat inom CSR erbjuder Kiwa Nederländerna CSR Performance Ladder, CSR Training och CO2 Performance Ladder.

4.2.4 International Sustainability & Carbon Certification

International Sustainability & Carbon Certification (ISCC) är ett globalt certifieringssystem som arbetar inom hållbarhet och utsläpp av växthusgaser (www, ISCC, 1, 2014). Standarden har utvecklats av Meo Carbon Solutions, i ett samarbete mellan flera intressenter, föreningar, forskningsinstitutioner och företag. Standarden inrättades år 2010 och år 2011 erkändes den som första standarden att stämma överens med EUs direktiv. Detta innebär att certifieringen är giltig i samtliga EU länder och för att underlätta nationell och internationell handel. Standarden kan användas inom många olika branscher såsom kemisk industri, livsmedel, biomassa och foder. ISCC vill binda ihop hela leveranskedjan och därför visa att hållbarhetsarbetet stämmer med kraven från myndigheter, slutkonsumenter och företagskunder. Standarden har tre olika inriktningar beroende på vilken bransch eller produkt som ska certifieras; ISCC EU, ISCC DE och ISCC PLUS, men grundläggande i alla tre är socialt, ekonomiskt och miljö ansvarstagande (se figur 6; bilaga 3) (www, ISCC, 2, 2014).

Figur 6. Olika ISCC-standarder (www, ISCC, 2, 2014, egen bearbetning)

Från början fanns bara inriktningarna ISCC EU och ISCC DE för certifiering inom energi och återvinning men år 2012 infördes ISCC PLUS för livsmedel, foder och kemikalier (www, ISCC, 2, 2014). Idag har ISCC cirka 60 medlemmar och har delat ut 4800 certifikat (www, ISCC, 2, 2014). ISCC PLUS standarden bygger på en samling obligatoriska grundkrav som måste vara uppfyllda för att företag ska kunna bli certifierade (www, ISCC, 3, 2014). Grundkravet är bl.a. kravet på hållbarhet inom produktionsområdet och kravet på spårbarhet. Förutom dessa finns det ett antal frivilliga tillägg till standarden. Områden där tillägg finns är inom jordbruksområdet, arbetsförhållanden, barnarbete, leverantörskedjan, biologisk mångfald och utsläpp av växthusgaser och dessa kan väljas för att bevisa överensstämmelsen inom ett visst område. För att bli ISCC PLUS certifierade måste företag kontrollera hela leverantörskedjan för att se till att ingen del bryter mot det sociala ansvaret. Dokumenten för standarderna är tänkta att fungera i vilket land användaren än befinner sig och innefattar nio

stycken riktlinjer vilka beskriver hur standarderna ska fungera och arbetas med (se figur 7; se bilaga 2) (www, ISCC, 5, 2014).

Figur 7. ISCCs riktlinjer
(www, ISCC, 5, 2014, egen bearbetning)

Ambitiösa standarder handlar om hur påverkan från produktionen av biomassa är viktig för att bevara ett hållbart klimat (www, ISCC, 5, 2014). Här påpekas även att ISCC är implementerbar men att alla delar från leverantörskedjan påverkar utfallet för hållbarheten. *Flerpartsprocess* innebär att ISCC är en flerpartsprocess. Vid beslutsfattning är det viktigt att alla intresserade parter är samstämmiga för att uppnå hållbarhet. Alla intressenter ska ha möjlighet att ta del av standarden utan diskriminering och att kunna dra fördel av standarden enligt riktlinjen *öppen för alla*. Riktlinjen *Effektiv systemprocess* innebär att företagen ska hålla en aktiv dialog med intressenter och berörda parter, samtidigt som effektivitet och ansvar leder till snabb och effektiv beslutsfattningsprocess. *Implementering av regelverk* och *Samarbete med andra certifieringssystem* innefattar att standarden ska fungera både i samspel med landets lagar och tillsammans med andra certifieringssystem. Företag ska arbeta med att minimera riskerna i produktionen genom förebyggande riskhantering för att varudeklarationen på produkten ska bli korrekt, detta beskrivs under riktlinjen *Riskhantering*. Inom *Kompetens hos användarna* är det viktigt att det finns kompetens inom företaget om ISCC standarden för att nå ett bra resultat och för att vidare utveckla certifieringsarbetet. För att hålla standarden uppdaterad och aktuell utför ISCC vart femte år en översikt och revidering av standarden i enighet med riktlinjen *Kontinuerlig förbättring*.

Certifieringen utförs genom tredjepartsrevision av ett oberoende certifieringsorgan (www, ISCC, 1, 2014). Revisorer kontrollerar företag utifrån ISCC färdiga checklistor, systemhandlingar och rutiner. Några av de certifieringsorgan som certifierar ISCC idag är Kiwa Nederländerna BV, Bureau Veritas Tyskland och i Sverige är det DNV GL som certifierar. Totalt finns det 23 stycken ISCC certifierade företag i Sverige och ett av de företag

som är certifierade är Lantmännen Agroetanol AB (www, ISCC, 2, 2014; www, ISCC, 4, 2014).

4.3 Empirisk syntes

I kapitlet har empirisk data samlats in om CSR-standarder inom livsmedelsindustrin som kan passa företaget Kiwa Sveriges kunder. Idag finns ett flertal standarder att välja mellan vilket kan göra det svårt för företag att välja vilken standard som är mest användbar inom deras organisation (Superti, 2005). Kiwa Sverige kan därför hjälpa företag att hitta rätt i mängden av standarder som certifieringsbolag, men vilken av standarderna kan företaget bistå med?

I uppsatsen har fyra standarder valts utifrån användarvänlighet och användbarhet. Även standardens storlek och certifierbarhet har undersökts samt standardernas internationella användbarhet har tagits i beaktande. Dessa aspekter kommer i nästa kapitel att analyseras och jämföras med grundläggande teori för standarder och CSR.

5 Analys

I detta kapitel kommer den insamlade empirin att analyseras utifrån den tidigare presenterade teorin. I denna del är målet att besvara de forskningsfrågor som presenterades i kapitel 1.

Uppsatsens forskningsfrågor var:

1. Är reglerna reviderbara?
2. Går reglerna att följa upp/kontrollera?
3. Är standarden ackrediterad, i så fall av vem?
4. Vem utför/får utföra revisionerna?

Andra frågor som varit relevanta är huruvida kända standarderna är samt för- och nackdelar med standarderna. Även standardernas internationella användbarhet har tagits i beaktande. Analysen inleds med ett klargörande av hur de studerade standarderna förhåller sig till the triple bottom line. Detta för att kunna analysera hur de olika standarderna påverkas av distributionskedjans delar utifrån ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt perspektiv.

5.1 CSR inom livsmedelsindustrin

Zur (2009) skriver att CSR inte enbart innebär att göra det etiskt rätta utan att även ta ansvar inom de sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekterna. Dessa tre områden bildar grunden till arbetet med hållbar utveckling inom CSR som kan ses i John Elkingtons (1994) the triple bottom line. De tre aspekterna kan ses i de fyra undersökta standarderna som viktiga utgångspunkter för att framgångsrikt kunna arbeta med CSR (Superti, 2005). Ammenberg (2012) påpekar att för att arbeta effektivt med socialt ansvar måste företag se till hela produktionen och distributionskedjan. För att underlätta ett sådant arbete kan en standard vara hjälpsam för att kartlägga organisationens verksamhet, vilket allt fler företag idag uppmärksammat (Ammenberg, 2012; Sun & Sui, 2014). Fyra CSR-standarder som idag hjälper organisationer med sin kartläggning är GRI, ISO 26000, CSR Performance Ladder och ISCC. Dessa standarder vänder sig till alla branscher och samtliga har haft genomslag både nationellt och internationellt (www, Industry Canada, 1, 2013). Alla dessa standarder hjälper till att påvisa olika delar ur distributionskedjan, vilket Maloni och Brown (2006) illustrerar i ett ramverk om livsmedelsbranschen (se figur 3). Maloni och Brown (2006) skriver att för konsumenten har det blivit allt viktigare att alla led i produktionskedjan kan påvisa ett gynnsamt socialt ansvar. De har definierat åtta områden till distributionskedjan som alla kan knytas an till Elkingtons the triple bottom line.

5.1.1 Social aspekt

Aspekten socialt ansvar kan ses i Maloni & Browns (2006) områden djurskydd, hälsa & säkerhet, samhället och arbetskraft & mänskliga rättigheter. Standarden GRI bygger på tre aspekter vilka överensstämmer med the triple bottom line. Inom den sociala aspekten arbetar GRI med de underliggande kategorierna; mänskliga rättigheter, produktansvar och arbetsförhållanden. ISO 26000 bygger på sju principer, vilka alla kan speglas till både Maloni och Browns ramverk samt till the triple bottom line. Tre av principerna behandlar arbetet inom sociala aspekter, dessa är mänskliga rättigheter, arbetsförhållanden och samhällsengagemang & utveckling. CSR Performance Ladder har utformat en egen bearbetning på the triple bottom line som de benämner som de tre P:na; Planet, People och Profit. Dessa är en indirekt återspeglning av the triple bottom lines tre aspekter - miljö,

ekonomi och socialt. Inom det sociala uppmanar standarden företagen att arbeta med mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, diskriminering och barnarbete. I standarden ISCC påpekas också vikten av att se till hela leverantörskedjan. Grundläggande i hela ISCC är arbetet inom de tre områdena socialt, ekonomiskt och miljömässigt. Företag kan sedan välja tillägg om de vill påvisa särskilt starkt arbete inom ett visst område eller fråga exempelvis barnarbete. Standarden bygger på nio riktlinjer där fem stycken rör arbete med socialt ansvar. Riktlinjerna arbetar med att standarden ska vara öppen för alla intressenter och fungera i samverkan med andra länders lagar och andra standards system.

5.1.2 Ekonomisk aspekt

Maloni och Brown (2006) fortsätter sitt ramverk med ekonomiska aspekter som innefattar rättvis handel, upphandling och kan även innefatta arbetskraft & mänskliga rättigheter. Trots att arbetskraft & mänskliga rättigheter redan nämnts under sociala aspekter. GRI arbetar med den ekonomiska biten genom att företag uppmanas att redovisa allt sitt CSR-arbete och få det granskat genom tredjepartrevision. GRI vill att företagen lägger fokus på delar som ekonomiska resultat, sin roll på marknaden, sin ekonomiska påverkan samt upphandlingar. De principer inom ISO 26000 som härrör de ekonomiska aspekterna är konsumentfrågor, organisationsstyrning och goda verksamhetsmetoder, vilka handlar om att företag inte enbart ska arbeta med CSR för ekonomisk vinning. Av CSR Performance Ladders tre P:n speglas den ekonomiska aspekten i profit. I den delen behandlas företagets finansiella resultat och finansiering. Det är av vikt att se hur mycket av företagets vinst som kan bidra till den lokala ekonomin. De riktlinjer inom standarden ISCC som rör denna aspekt är att företag ska ha förebyggande riskhantering för att minska onödiga kostnader. Standarden handlar även här om kontakten med intressenter och att alla ska kunna vara med och påverka processen.

5.1.3 Miljöaspekt

Två delar av Maloni och Browns (2006) ramverk kan ses ha sitt ursprung i the triple bottom lines miljöaspekt, bioteknik och miljö. Aspekten miljö i GRI vill få företag att redovisa hur deras produktion, energianvändning, transporter och inköp påverkar miljön. I standarden ISO 26000 har de en princip som arbetar med miljöfrågor. Denna princip bygger på att företag ska ta sitt ansvar med påverkan på miljö och använda sig av försiktighetsprincipen. Vilket sätter ett större krav på företagen som betalar för miljöpåverkan de åstadkommer. Planet är det P som inom CSR Performance Ladder avspeglar the triple bottom lines miljödel. Aspekter inom Planet är företagets användning av råvaror, utsläpp av farliga ämnen & avfall och energi & vattenförbrukning. ISCC har två av sina riktlinjer som rör miljöaspekter. ISCC vill få företag att se sin miljöpåverkan från produktionen av biomassa och se till miljön i distributionskedjans alla steg för att uppnå en hållbar utveckling.

5.2 Revision och certifiering

I detta avsnitt kommer forskningsfrågorna besvaras utifrån de fyra valda standarderna GRI, ISO 26000, CSR Performance Ladder och ISCC.

- Är reglerna reviderbara?
- Går reglerna att följa upp/kontrollera?
- Är standarden ackrediterad, i så fall av vem?
- Vem utför/får utföra revisionerna?

GRI är den äldsta utav standarderna och startades redan år 1997 av organisationer inom miljö, bankväsendet, affärsvärlden och mänskliga rättigheter (www, GRI, 1, 2014). Dessa tillsammans bildade organisationen GRI som erbjuder ett ramverk förhållbarhetsredovisning. Den är uppbyggd på frivillig bas och kräver därför ingen granskning, vilket även gör att den inte är certifierbar. Men för att få profilera företaget som användare av GRI, måste en tredjepartsrevision ske samt att alla tre områden arbetas med aktivt (www, GRI, 1, 2014). En tredjepartsgranskning kan ske av GRI själva eller annat oberoende granskningsorgan. Här kan Kiwa Sverige gå in som verifieringsbolag och granska redovisningen.

Standarden ISO 26000 lanserades år 2010 av standardiseringsorganet ISO (ISO, 2010). Den är framtagen i samband med flera olika intressenter inom socialt ansvar. Standarden är en vägledande standard med frivilliga riktlinjer att arbeta utifrån. Eftersom standarden inte går att certifiera för, behövs ingen revision. Men en tredjepartsgranskning eller verifiering stärker trovärdigheten att företag följer riktlinjerna. I Sverige har SIS i samarbete med Swedac tagit fram en kompletterande standard för att kunna verifiera företag för deras arbete med ISO 26000 (www, DNV GL, 2, 2014). Den kompletterande standarden verifieras idag av certifieringsorganet DNV GL.

År 2010 bildades standarden CSR Performance Laddar utifrån de tidigare standarderna GRI, IS 26000, ISO 9001 och AA1000 (www, DNV GL, 1, 2014). Skapare av standarden är The Foundation Sustained Responsibility i samarbete med DNV GL. Detta är en certifierbar standard som kräver årlig tredjepartsrevision som idag revideras av certifieringsorganen Kiwa Nederländerna BV, DNV Certification BV och Lloyd's Register Netherlands BV (DNV GL, 2010).

ISCC är den nyaste av de tre standarderna och inrättades år 2011. Den utvecklades av Meo Carbon Solutions i samarbete med flera föreningar, forskningsinstitutioner och andra intressenter som bidrog till organisationen ISCC. Denna standard kräver en årlig tredjepartsrevision för certifiering. Certifieringsorgan som idag reviderar denna standard är Kiwa Nederländerna BV, Bureau Veritas och i Sverige DNV GL.

Standarderna har alla tagits fram i samarbete med flera olika organisationer och intressenter. Detta för att skapa en välutvecklad och innehållsrik standard. Även om inte alla standarderna kräver en tredjepartsrevision rekommenderar standardägarna ändå att en granskning görs. Kontrollen görs för att öka trovärdigheten i företagens sociala ansvar.

6 Diskussion

I detta kapitel diskuteras resultatet från analysen i ett bredare perspektiv. Här kommer även för- och nackdelar med de valda standarderna att diskuteras.

6.1 Standarder

Som teorin har visat har användandet av standarder blivit allt mer vanligt under de senaste åren (Superti, 2005). I takt med att användandet av standarder växer har även frågan om standarder leder till enbart positiva reaktioner och konsekvenser ökat. Vissa anser att standarder kan hämma innovationen och att företagandet blir allt mer homogent (Brunsson & Jacobsson, 1998). Etiska frågor som debatterats allt mer är frågan huruvida företagen verkligen arbetar med socialt ansvarstagande av rätt anledning (Prieto-Carrón *et al.*, 2006). Prieto-Carrón *et al.* (2006) skriver att många företag enbart arbetar med CSR på grund av tvång från intressenters efterfrågan eller av ekonomisk vinning. Författarna anser att företag måste arbeta på lång sikt. Med detta menar författarna att vad som idag kanske inte ses som lönsamt genom alternativa resursval kan komma att gynnas i framtiden. Precis som Brunsson & Jacobsson (1998) ser författarna problemet med att certifieringar är dyra och företag kan fastna i tankar om att en certifiering är det enda av betydelse. Idag finns flera alternativ såsom GRI eller ISO 26000 som inte ger en certifiering men tillhandahåller ändå redskap för att arbeta med socialt ansvarstagande (www, GRI, 2013c; www, ISO, 3, 2014). För att öka trovärdigheten i dessa kan företagen genomgå en tredjepartsrevision (Superti, 2005). Vissa standarder kan även få en högre trovärdighet beroende på vilket företag som står bakom dem. Standarden ISO 26000 kan ses ha en konkurrensfördel bara genom att vara framtagna av ISO. Detta eftersom ISO är känd för sina standarder och många förknippar ISO med att vara certifierade (ISO, 2010). Detta kan därför lura konsumenten att tro att arbetet är certifierat trots att ingen kontroll egentligen krävs. Att ha kunskap om alla olika standarder och vad de innebär kan vara svårt för företag och författarna ser därför att det kan vara bra att vända sig till ett kunnigt certifieringsorgan. Ackrediterade certifieringsorgan besitter kunskap om flera standarder och kan hjälpa företag att välja de standarder som är mest lämpade och kostnadseffektiva (www, Swedac, 1, 2014).

En fråga som vi anser kan vara relevant att diskutera är om standarder ska vara sanktionerade om de inte efterlevs. Som Superti (2005) skriver är standarder oftast framtagna av privatägda organisationer vilket gör att de inte har rätt att straffa de företag och organisationer som inte följer standarderna. Ett problem som vi ser med detta är att företag inte blir avskräckta att bryta mot bestämmelserna. Det som kan hända om företag blir upptäckta med att inte följa standarderna är att de mister sin certifiering (www, Swedac, 2, 2014). Men eftersom det idag inte finns ett stort antal CSR-standarder att certifiera sig mot, utan flera standarder med enbart riktlinjer att följa, kan det finnas företag som väljer att låta vissa delar "slinka mellan fingrarna" (Nawroth, 2013). En idé till lösning anser författarna kan vara att alla standarder kräver en tredjepartsrevision för att få titulera sig med att de följer standarden, oavsett om den leder till certifiering eller ej. Tredjepartsrevisorerna anser författarna ska genomgå en utbildning av exempelvis Swedac i Sverige, där regler för att all revision ska bli likadan vart företag än vänder sig. Författarna tycker att revisorerna ska få en tydlig roll som kontrollanter och inte som rådgivare. För att skapa en auktoritär roll som företag respekterar måste certifieringsbolagen inneha en opartisk och utomstående roll. Dessa måste påvisa skillnad i rollen som rådgivare och i rollen som revisor. Men Ammenberg (2012) visar på att företag

vänder sig till revisorer där de vet att de "lättare" kan få igenom sin redovisning än hos andra revisorer. Detta leder till att inte samma krav gäller för alla företag även om de är inom samma bransch och område. Författarna ställer sig frågan att om samhället börjar sanktionera för att företag eller organisationer inte följer standarderna, har det i sådana fall gått ifrån att vara en standard och istället blivit ett direktiv? Denna fråga är något som även diskuteras av Brunsson & Jacobsson (2002) som tar upp hur lika normer, direktiv och standarder egentligen är. Här kommer frågan om standarder ska kunna skapas som nu, av privatägda organisationer, eller om det bör bli ett statligt beslut. Detta eftersom de påverkar en stor del av den politiska och ekonomiska sfären världen över (Brunsson & Jacobsson, 2002).

Standarder skapas i grunden för att hjälpa företag och organisationer (Zur, 2009). Internationella standarder som många inte ens uppfattar som en standard är metersystemet, Celsiusskalan och den tekniska ordlistan (Brunsson & Jacobsson, 1998; Superti, 2005). Dessa standarder är skapade för att underlätta i samhället och fungera över landsgränserna. Vi tror att trots vissa motgångar med standarder är det ändå bra att det finns liknande riktlinjer internationellt att följa. Men en orättvisa som livsmedelsproducenter påverkas av är att länders lagar inte ger lika förhållanden. Detta kan medföra dyrare och mindre effektiva system för ett lands livsmedelsproducenter jämfört med ett grannland. Ett exempel på detta kan vara olika stränga lagar rörande djurskydd. Blir standarden för bred och inte anger specifikt vad som ska följas kan det vara svårt för mindre företag att genomföra certifiering på grund av för höga kostnader (Ammenberg, 2012). Vidare kan vi se ett problem med processkedjans storlek. Ett företag med färre led i produktionen har lättare att kunna kontrollera och certifiera processen än ett företag som importerar och exporterar globalt i flera led. Vi ser att dessa problem med skillnader beroende på företagets storlek, både organisatoriskt och processinriktat, öppnar upp frågan huruvida det borde finnas olika standarder baserat på företags olikheter.

6.2 CSR

Maloni & Browns (2006) ramverk visar hur synen på CSR vuxit och behandlar idag många delar som alla hänger samman. Idag vill inte konsumenten enbart veta att en livsmedelsprodukt är ekologisk i sin uppfödning eller produktion. De vill även veta ursprunget, hur transporter ser ut samt arbetsvillkoren under produktionens gång. Detta har i sin tur skapat en större efterfrågan på produktmärkningar från konsumenterna (Öberseder *et al.*, 2011). De vill på ett enkelt sätt kunna avgöra om produkten uppfyller deras "krav". På grund av detta väljer många företag att sätta en märkning som har betydelse för det sociala ansvaret, som kan ses Fair Trade, Rainforest Alliance och KRAV (pers.med., Jansson & Karlman, 2014). Dock har det idag kommit många olika märkningar vilket gör att konsumenten får svårt att förstå innebörden och trovärdigheten i dem. Vi tror att detta är ett av problemen till att människor väljer att köpa efter prislappen istället för märkningen. Något som även Öberseder *et al.*, (2011) konstaterat i sin forskning om CSR och konsumentbeteende. Konsumenten vill inte betala ett dyrare pris om de inte kan vara säkra på att produkten uppfyller vad den utlovat (Öberseder *et al.*, 2011).

Rubriker i dagstidningar som rör socialt ansvarstagande blir allt vanligare vilket skapar en osäkerhet på marknaden (pers.med., Jansson & Karlman, 2014). Skandalerna har även bidragit till att nya standarder skapats för att lugna konsumenten och som ett sätt för företaget att visa att de tar seriöst på problemen hårdare krav på köttthantering. Öberseder *et al.*, (2011) skriver om vikten att det i slutändan är konsumenterna som bestämmer vad som efterfrågas på

marknaden. Därför är det viktigt för företagen att lyssna av marknaden och rätta sig efter konsumenternas köplust.

De standarder som uppkommit inom arbete med CSR har alla en liknande uppbyggnad. Utgångspunkten finns i Elkingtons (1994) the triple bottom line som tar upp sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter. Detta visar att arbete med socialt ansvar kräver att företag tänker på helheten för att uppnå hållbarhet (Ammenberg, 2012). Utifrån går det urskilja att sociala aspekten är den största delen som innefattas i CSR-standarderna. Viktiga delar är i alla standarder att arbeta med arbetsförhållanden, inte enbart i det egna företagen utan även hos leverantörerna (Lundberg *et al.*, 2009). En svårighet som vi ser är att det kan vara komplicerat att veta med säkerhet att leverantörer håller de krav som de utlovar. Som mindre företag i Sverige kan det var svårt att kontrollera verksamheten hos leverantörer och underleverantörer (Lundberg *et al.*, 2009). Det här problemet är även en ekonomisk fråga, i att kontrollera att allt sköts rätt. Många företag väljer ofta en billigare leverantör vilket i sin tur leder till att leverantörerna har mindre kapital att betala sina anställda och lägga pengar på bra arbetsförhållanden (Kumar *et al.*, 2014).

Allt fler konsumenter efterfrågar företag som arbetar för en mer hållbar miljö genom att minska utsläpp, avfall och inte slösar på naturresurserna (Jørgensen, 2001). Miljöaspekten är den del som det pratas mest om idag på grund av påtryckningar från media och intressenter (Öberseder *et al.*, 2011). Utifrån sociala, ekonomiska och miljömässiga aspekter tror vi att det är bra att välja en CSR-standard som bygger på alla tre. Standarder är byggda för att ge en vägledning till en organisation eller ett företag (Brunsson & Jacobsson, 2002), medan CSR vilar på etiska grunder som förutsätter att individen känner av rätt och fel (Zur, 2009). Vi tror att detta kan skapa en risk för att en standard inom CSR kan avtrubbas genom individens eller organisationens etiska medvetenhet. Vilket innebär att det är svårt att införa en standard för socialt ansvar som håller i längden eftersom konsumenternas efterfrågan och ställning om CSR skiftar med tiden.

7 Slutsatser

I detta kapitel dras slutsatser utifrån den insamlade teorin och empirin. Här ges även förslag på fortsatt forskning inom området.

7.1 Egenskaper hos CSR-standarder

Syftet med denna uppsats är att kartlägga CSR-standarder inom livsmedelsbranschen på uppdrag av Kiwa Sverige. Utifrån uppsatsens teoretiska och empiriska studier har fyra CSR-standarder valts ut. De valda CSR-standarderna är GRI, ISO 26000, CSR Performance Ladder och ISCC. Dessa valdes utifrån standardernas användarvänlighet och användbarhet. Även standardens storlek och certifierbarhet har undersökts. Viktigt har även varit att de har en internationell utformning, eftersom Kiwa Sverige även har kunder i andra länder.

En av de branscher där CSR vuxit som mest de senaste åren är inom livsmedelsbranschen, därför är det bra att Kiwa Sverige kan hålla sig uppdaterade inom detta område. Vi tror att efterfrågan på socialt ansvarstagande och certifiering bara kommer att fortsätta tillta eftersom konsumenter blir allt mer medvetna om hela distributionskedjan. Något som påverkar efterfrågan på certifieringar och konsumenters medvetenhet är att media kontinuerligt rapporterar om nya skandaler där exempelvis råvaror, arbetsförhållanden och djurhanteringen inte lever upp till vad de utlovat. Därför anser vi att en certifiering för att visa konsumenten företagets ståndpunkt kan bidra till bättre ekonomi för företagen samt för ett bättre samhälle. Detta eftersom "ett hållbart företagande ska kunna tillfredställa de nuvarande behoven utan att äventyra kommande generationers behov" (Ammenberg, 2012, 70). Empirin visar att det idag inte är många som certifierar CSR-standarderna ISCC och CSR Performance Ladder. Vi tror därför att det skulle vara en möjlighet för Kiwa Sverige att kunna erbjuda deras kunder att kunna certifiera sig mot en CSR-standard. Här ser vi även att Kiwa Sverige kan erbjuda sina kunder en tredjepartsgranskning till GRI och ISO 26000 genom verifiering vilket de idag redan erbjuder.

Den första standarden som valdes var GRI eftersom denna är en välanvänd standard både i Sverige och internationellt. Den går inte att certifiera sig mot men den hjälper företag att skapa en trovärdig och bra hållbarhetsredovisning. Efter en godkänd redovisning av hela GRIs koncept, får företaget eller organisationen använda sig utav GRIs egen logotyp som kan visa intressenter att de arbetar med socialt ansvar. Standarden ISO 26000 valdes för att ISO är ett välkänt och välanvänt certifieringsorgan. Även om ISO 26000 inte är gammal, har den ett starkt förtroende genom att vara framtagen av organisationen ISO. Deras sju principer lämpar sig väl till livsmedelsbranschen eftersom områdena går väl ihop med Maloni & Browns (2006) ramverk över distributionskedjan inom livsmedelsindustrin. Båda två behandlar bl.a. arbetsförhållanden, miljö och mänskliga rättigheter. Nackdelen med denna standard är att den inte går att certifiera sig för, men sedan SIS tagit fram en kompletterande standard för verifiering för ISO 26000 anser vi att den fått en mer betydande roll. Detta eftersom företag nu kan verifiera sitt arbete med socialt ansvar, samtidigt som ISO-standarder har en stor genomslagskraft på marknaden.

Den tredje standarden som valts är CSR Performance Ladder, som är en certifierande standard. En styrka som denna standard har i jämförelse med de andra två är att den är uppbyggd på redan fungerande standarder såsom ISO 26000, AA1000, ISO 9001 och GRI.

Detta har gjort att den är enkel att implementera och fungera tillsammans med de andra standarderna. Standarden bygger på en egen tolkning av Elkingtons (1994) the triple bottom line; People, Planet, Profit. Dessa behandlar de tre aspekter som ligger till grunden för socialt ansvarstagande och hållbar utveckling. Den fjärde standarden ISCC, valdes att granskas på intresse från uppdragsgivaren. Standarden visade sig bra lämpad eftersom den är ett globalt certifieringssystem som stämmer överens med EUs direktiv. Denna standard kan företag certifiera sig mot och den är giltig i samtliga EU länder samt att den underlättar handeln. ISCC har skapat en inriktning ISCC PLUS som inriktar sig på livsmedelsbranschen. Eftersom denna standard är inriktad på livsmedelsbranschen blir den lättare att implementera inom detta område än kanske de övrigt valda standarderna.

7.2 Behov av standarder

En annan viktig slutsats som kan dras är frågan om standarder har en positiv inverkan på marknaden och om det finns ett behov av standarder. Teori visar på enligt Brunsson & Jacobsson (2002) och Superti (2005) att standarder har en positiv inverkan på den internationella handeln. Detta genom att effektivisera produktionen och bidra till bättre informationsöverföring, samordning och ett förbättrat välbefinnande i samhället. Men eftersom företag och organisationer riskerar att lägga all fokus på processen istället för resultaten, finns det risk att CSR inte står i centrum. Om energin från företagen läggs på att bli mer effektiva i tillverkningsprocessen, kan det slutgiltiga resultatet eller vinsten till samhället gå förlorad. Att förbättra processen kan kosta mer än vad resultatet av den slutgiltiga produkten ger tillbaka till samhället.

Brunsson & Jacobsson (2002) poängterar även att olika intressenter ger standarderna olika erkännanden. Vissa intressenter kräver certifiering i högre grad än andra, vilket skapar ett problem för företag i frågan om de behöver implementera en standard eller inte. Företagen måste ta ett beslut om vilka intressenter som har störst betydelse i deras verksamhet.

Den stora frågan om behov finns av standarder i dagens samhälle är svår, eftersom standarder påverkar allt vi gör. Standarder påverkar allt från måttstandarder, marknadsstandarder, produktstandarder till vett och etikett. Men i frågan om standarder behövs inom CSR kan vi utifrån insamlad data se att en efterfrågan finns. Vi ser att företag efterfrågar standarder som kan hjälpa dem med hur de kan arbeta med sociala frågor, något som efterfrågas av konsumenten. Företag vill ha standarderna som redskap för sitt arbete med CSR, medan konsumenten i större grad vill se en standard som påvisar att produkten eller tjänsten är framtagen på goda grunder. Vi drar därför slutsatsen att finns efterfrågan finns på marknaden av standardmärkningar kommer även ett behov av standarder inom socialt ansvarstagande alltid att finnas.

7.3 Förslag på framtida forskning

Uppsatsen behandlar CSR-standarder ur ett certifierande aktörs perspektiv. Givet att CSR-standarder syftar till att säkerställa ansvarsfullt företagande vore det intressant att studera hur andra intressenter uppfattar dessa standarder.

För Kiwa Sverige vore det önskvärt att veta *ex ante* hur de företag de granskar ser på CSR. En longitudinell studie skulle kunna förklara vilken effekt en certifieringsprocess har på CSR-arbete.

Uppsatsen har inte behandlat alla områden inom ämnet, varpå följande förslag följer. En intressant forskningsfråga är huruvida *Codes of conduct* samspelar med CSR-standarder och dess arbete inom livsmedelsbranschen, men även i ett vidare perspektiv med andra branscher. Här skulle även frågan om standarder alltid är det bästa valet kunna belysas vidare. En empirisk insamling i form av intervjuer med människor och företag i denna åsikt skulle kunna ta empirin ytterligare ett steg. En enkätundersökning till företag som idag använder de valda CSR-standarderna skulle kunna ge en jämförelse av för- och nackdelar i det praktiska användandet.

Referenser

Litteratur

Ammenberg, J. 2012. *Miljömanagement: miljö- och hållbarhetsarbete i företag och andra organisationer*. Studentlitteratur AB, Lund. (ISBN 978-91-44-06914-2).

Arla Foods AB. 2013. *Vårt Ansvar-Arla Foods Corporate Social Responsibility Rapport*. (Rapport:2012). Stockholm: Arla Foods AB. [Tillgänglig: http://www.arla.com/Global/responsibility/pdf/csr/2012/se_arla-csr_2012.pdf].

Borglund, T., De Geer, H., Frostensson, M., Lerpold, L., Norbrand, S., Sjöström, E., Sweet, S., & Windell, K. 2012. *CSR-En guide till företagets ansvar*. Sanoma Utbildning, Stockholm. (ISBN 9789152304778).

Brunsson, N. & Jacobsson, B. 1998. *Standardisering*. Erlanders Gotab, Stockholm. (ISBN 9164801578).

Brunsson, N. & Jacobsson, B. 2002. *A world of standards*. Oxford University Press, Oxford. (ISBN 9780199256952).

Bryman, A. & Bell, E. 2013. *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Liber, Stockholm (ISBN 9789147098224)

Brytting, T. 2005. *Företagsetik*. Liber Ekonomi, Malmö. (ISBN 9789147076567).

Bureau Veritas. u.å. *Social Corporate Responsibility*. Bureau Veritas, Nederländerna. [Tillgänglig: http://www.bureauveritas.nl/wps/wcm/connect/8c9c2a804a9214b7b74bf77a02f704a7/Brochure_Corporate+Social+Responsibility.pdf?MOD=AJPERES&&lmod=77470284].

Bustami, R., Na, D., Nasruddin, E. & Reeyaal A'mmaari, S. 2013. Exploring ISO 26000 and Global Reporting Initiatives (GRI): a neo-institutional analysis of two CSR institutions. *International Economics Letters*, 2:2, 12-19,

DNV GL. 2010. *The CSR Performance Ladder*. (DNV GL, Version June 2010). [Tillgänglig: <http://www.mvoprestatieladder.nl/doc/CSRPerformanceLadder.pdf>].

DNV GL. u.å. *10 Enkla steg för införande av ett systematiska socialt ansvarstagande*. DNV Business Assurance. [Tillgänglig: [http://www.dnvba.com/se/DNV%20%20Downloads/WhitePaper_CSR_Performance_Ladder\(SV\).pdf](http://www.dnvba.com/se/DNV%20%20Downloads/WhitePaper_CSR_Performance_Ladder(SV).pdf)].

Elkington, J. 1994. Towards the sustainable corporation: Win-win-win business strategies for sustainable development. *California Management Review*, 36:2, 90-100.

Fredriksson, J. & Johansson, B-M. 2004. *Global reporting initiative-Ett stöd för företagens hållbarhetsredovisning?* Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet. Företagsekonomiska Institutionen/Magister i företagsekonomi. (Fördjupningsarbete 2004). [Tillgänglig: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/1762>].

- GRI. 2013a. *Reporting Principles and standard disclosures*. (GRI Rapport, RG).
Nederländerna: GRI. [Tillgänglig: <https://www.globalreporting.org/resource/library/GRIG4-Part1-Reporting-Principles-and-Standard-Disclosures.pdf>].
- GRI. 2013b. *Implementation manual*. (GRI Rapport, AL). Nederländerna: GRI. [Tillgänglig: <https://www.globalreporting.org/resource/library/GRIG4-Part2-Implementation-Manual.pdf>].
- GRI. 2013c. *An introduction to G4*. (GRI Rapport, AL). Nederländerna: GRI.
[Tillgänglig: <https://www.globalreporting.org/resource/library/GRI-An-introduction-to-G4.pdf>].
- Hoffman, R., Höjgård, S., Rabinowicz, E & Andersson, H. 2010. *Djurvälfärd och lönsamhet - Var står vi idag*. (AgriFood Economics Center, Rapport, 2010:4). Vellinge: AgriFood Economics Center. [Tillgänglig: http://www.agrifood.se/Files/AgriFood_Rapport_20104.pdf].
- Holme, I. M., & Solvang, B. K. 1996. *Forskningsmetodik- om kvalitativa och kvantitativa metoder*, andra upplagan. Studentlitteratur, Lund. (ISBN: 914-400-211-4).
- ISO. 2010. *Discovering ISO 26000*. (ISO Central Secretariat Rapport: 2010). ISO Central Secretariat Rapport: Genève. (ISBN: 978-92-67-10538-3). [Tillgänglig: http://www.iso.org/iso/discovering_iso_26000.pdf].
- Jarlbro, G., 1997. *Rädsla för mat – Svenska folkets bedömning av hälsorisker*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs Universitet. [Tillgänglig: http://www.som.gu.se/digitalAssets/1286/1286899_14.pdf].
- Jørgensen, C. 2001. *Prisbildning och efterfrågan på ekologiska livsmedel*. (Livsmedelsekonomiska institutet, Rapport 2001:1). Lund: Livsmedelsekonomiska institutet. (ISSN: 1650-0105). [Tillgänglig: http://www.agrifood.se/Files/SLI_rapport_20011.pdf].
- KRAV. 2014. *Regler för KRAV-certifierad produktion*. Grafiska Punkten, Växjö.
- Kumar, D.T., Palaniappan, M., Kannan, D. & Shankar, K.M. 2014. Analyzing the CSR issues behind the supplier selection process using ISM approach. *Resources, Conservation and Recycling*, 2825:1, 1-11.
- Kvale, S. 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur AB, Lund. (ISBN 91-4400-185-1).
- Lundahl, U. & Skärvard, P-H. (1999). *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. Studentlitteratur, Lund. (ISBN 9789144010038).
- Lundberg, S., Marklund, P-O., & Brännlund, R. 2009. *Miljöhänsyn i offentlig upphandling*. (Konkurrensverket Rapport 2009:1). Stockholm: Konkurrensverket. (ISSN: 1652-8069).
- Loussaïef, L., Cacho-Elizondo, S., Petter, I-B. & Tobiassen, A.E. 2013. Do CSR actions in retailing really matter for young consumers? A study in France and Norway. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 21:1, 9-17.
- Maloni, M.E. & Brown, M.J. 2006. Corporate Social Responsibility in the Supply Chain, an Application in the Food Industry. *Journal of Business Ethics*, 68:1, 35-52.

- Nawroth, C. 2013. CSR and sustainability in times of crisis: are consumers voting with their wallets and are companies putting their money where their mouth is? *uwf UmweltWirtschaftsForum*, 21:1, 75-81.
- Porter, M.E. & Kramer, M.R. 2011. Creating shared value-How to reinvent capitalism-and unleash a wave of innovation and growth. *Harvard Business Review*, 82:1-2, 62-78.
- , M., Lund-Thomsen, P., Chan, A., Muro, A. & Bhushan, C. 2006. Critical perspectives on CSR and development, what we know, what we don't know, and what we need to know. *The Authors Journal Compilation*, 82:5, 977-987.
- Procordia. 2012. *Mat, miljö, människor-Vårt ansvar, CSR 2011/12*. (Procordia Rapport 2011:12). Sverige: Procordia.
- Raynolds, L.T. 2012. Fair Trade, Social regulation in global food markets. *Journal of Rural Studies*, 28:3, 276-287.
- Rhodes, C. & Brown, A.D. 2005. Narrative, organizations and research. *International Journal of management*, 7:3, 167-188.
- Robson, C. 2011. *Real World Research*. Wiley, Chichester. (ISBN: 978-140-518-240-9)
- Stål, M. & Vokbus, M. 2009. *Uppförandekoder-En studie i hur tre företag arbetar med etiska riktlinjer*. Mälardalens Högskola. Institutionen för ekonomi/Magisterexamen i ekonomi (Fördjupningsarbete 2009: 2216).
- Sun, W. & Sui, K. 2014. Linking corporate social responsibility to firm default risk. *European Management Journal*, 32: 2 275-287.
- Superti, C., 2005. *Corporate responsibility - Driven towards standardization?* Sveriges lantbruksuniversitet. Ekonomiska institutionen/Master degree in Business Administration (Fördjupningsarbete 2005:421). [Tillgänglig: <http://epsilon.slu.se:8080/archive/00000793/01/Superti.pdf>]
- Zur, A., 2009. *Corporate Social Responsibility orientation and organisational performance within the retailing sector*. Melbourne Business School. [Tillgänglig: http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=andrew_zur]
- Öberseder, M. & Schlegelmilch, B.B. & Gruber, V. 2011. Why Don't Consumers Care About CSR?: A Qualitative Study Exploring the Role of CSR in Consumption Decisions. *Journal of Business Ethics*, 104:4, 449-460.

Internet

- Chefstidning, www.akademssr.se
1. Svårnavigerad CSR-djungel, 2010, <http://www.akademssr.se/text/svarnavigerad-csr-djungel> [2014-04-06].
- DNV GL, www.dnvba.com/se
1. CSR Performance Ladder, 2014,

<http://www.dnvba.com/se/Certifiering/Ledningssystem/Socialt-ansvarstagande/Pages/csrperformanceladder.aspx> [2014-05-07].

2. Systematisk egendeklaration av Socialt Ansvarstagande, 2014,
<http://www.dnvba.com/se/Hallbarhet/Corporate-Responsibility/Pages/Systematisk-Egendeklaration-Socialt-Ansvarstagande.aspx> [2014-05-19].

Ethics Resource Center, <http://www.ethics.org/>

1. Why have code of conduct, 2009,
<http://www.ethics.org/resource/why-have-code-conduct> [2014-05-17]

Global Reporting Initiative, GRI, www.globalreporting.org

1. What is GRI, 2014,
<https://www.globalreporting.org/information/about-gri/what-is-GRI/Pages/default.aspx> [2014-05-07].

2. Database-search organizations, 2014,
<http://database.globalreporting.org/search> [2014-05-09].

Industry Canada, www.ic.gc.ca

1. International CSR standards, 2013,
http://www.ic.gc.ca/eic/site/csr-rse.nsf/eng/h_rs00587.html [2014-05-08].

International Organization for Standardization (ISO), www.iso.org

1. Standards, 2014,
<http://www.iso.org/iso/home/standards.htm> [2014-04-22].
2. ISO 26000:2010 - Guidance on social responsibility, 2014,
http://www.iso.org/iso/catalogue_detail?csnumber=42546 [2014-05-09].
3. ISO 26000,
<http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm> [2014-05-09]

International Sustainability & Carbon Certification (ISCC), www.iscc-system.org

1. ISCC, 2014,
<http://www.iscc-system.org/en/> [2014-05-15].
2. About ISCC, 2014,
<http://www.iscc-system.org/en/iscc-system/about-iscc/> [2014-05-15].
3. ISCC PLUS, 2014,
<http://www.iscc-system.org/en/iscc-system/iscc-plus/> [2014-05-15].
4. Certificate Holders, 2014,
<http://www.iscc-system.org/en/certificate-holders/all-certificates/> [2014-05-04].
5. System Setup, 2014,
<http://www.iscc-system.org/en/iscc-system/system-setup/> [2014-05-16].

Kiwa NL, www.kiwa.nl

1. CSR, 2014,
<http://www.kiwa.nl/netherlands/profile/csr.aspx> [2014-05-13].

Kiwa Sverige, www.kiwa.se

1. Om oss, 2014,
<http://www.kiwa.se/content.aspx?id=35> [2014-04-07]
2. Våra tjänster, Livsmedel och lantbruk, 2014,
<http://www.kiwa.se/frame.aspx?id=72> [2014-04-14].

3. Om oss, Vision, 2014,
<http://www.kiwa.se/om-oss/hallbarhet.aspx> [2014-04-14].

KRAV, www.krav.se

1. Om krav, 2014,
<http://www.krav.se/om-krav> [2014-05-12].

Livsmedelsföretagen, www.livsmedelsforetagen.se

1. Hållbarhet och CSR, 2014,
<http://www.livsmedelsforetagen.se/fokusomraden/hallbarhet-och-csr/> [2014-04-14].

Miljöstyrningsrådet, www.msr.se

1. Viktiga begrepp, Andrapartscertifiering, 2014,
<http://www.msr.se/sv/Uppdrag/Livsmedel/Upphandla-livsmedel/Viktiga-begrepp/> [2014-04-19].

2. Viktiga begrepp, Tredjepartscertifiering, 2014,
<http://www.msr.se/sv/Uppdrag/Livsmedel/Upphandla-livsmedel/Viktiga-begrepp/> [2014-04-19].

3. Viktiga begrepp, ackreditering, 2014,
<http://www.msr.se/sv/Uppdrag/Livsmedel/Upphandla-livsmedel/Viktiga-begrepp/> [2014-04-19].

4. Viktiga begrepp, certifiering, 2014,
<http://www.msr.se/sv/Uppdrag/Livsmedel/Upphandla-livsmedel/Viktiga-begrepp/> [2014-05-09].

5. Ackrediterade Certifieringsorgan, 2013,
<http://www.msr.se/sv/Uppdrag/Livsmedel/Upphandla-livsmedel/Certifieringssystem-och-livsmedelsstandarder/Ackrediterade-certifieringsorgan/> [2014-05-10].

Orkla Foods, www.orklafoods.se

1. Vårt ansvar, 2014,
<http://www.orklafoods.se/Vaart-ansvar> [2014-05-14].

PRV, Patent och Registreringsverket, www.pvr.se

1. Bioteknik och patent, 2014,
<http://www.prv.se/sv/Patent/Ansoka-om-patent/Innan-ansokan/Vad-kan-patenteras/Bioteknik/> [2014-05-05].

Ronald McDonald House, www.ronaldmcdonalshus.se

1. Att bo i huset, 2014,
<http://ronaldmcdonaldhus.se/uppsala> [2014-05-06].

Sustainability4success, www.sustainability4success.com

1. ISO 26000 II, 2013,
<http://www.sustainability4success.com/iso-26000-II.html> [2014-05-09].

Svenska Akademien, www.svenskaakademien.se

1. Svenska språket, Ordlista, 2014,
http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista [2014-04-28].

Svenskt Näringsliv, www.svensktnaringsliv.se

1. CSR ansvarsfullt företagande, 2013,
<http://www.svensktnaringsliv.se/fragor/csr> [2014-04-07].

Swedac, www.swedac.se

1. Certifiering, 2014,
<http://www.swedac.se/sv/Omraden/Certifiering/> [2014-05-12].
2. Detta gör Swedac, 2014,
<http://www.swedac.se/sv/Det-handlar-om-fortroende/Detta-gor-Swedac/> [2014-05-12].
3. Ackreditering eller certifiering?, 2013,
<http://www.swedac.se/sv/Det-handlar-om-fortroende/Vad-ar-ackreditering/Ackreditering-eller-certifiering/> [2014-05-12].

Swedish Standards Institute (SIS), www.sis.se

1. ISO 26000, 2014,
<http://www.sis.se/tema/iso26000/> [2014-04-17].
2. Vad är ISO 26000?, 2014,
<http://www.sis.se/tema/iso26000/Vad-ar-ISO-26000/> [2014-05-09].

Personliga meddelanden

1. Jansson, Bengt-Erik. *Affärsområdeschef. Kiwa Sverige AB*. Personlig meddelande, e-post, 2014-04-02.
2. Jansson, Bengt-Erik. *Affärsområdeschef.* & Karlman, Maria. *Kvalitetschef. Kiwa Sverige AB*. Personlig intervju, 2014-04-08.

Bilagor

Bilaga 1 omfattar 1 sida, sida 41

Bilaga 2 omfattar 1 sida, sida 42

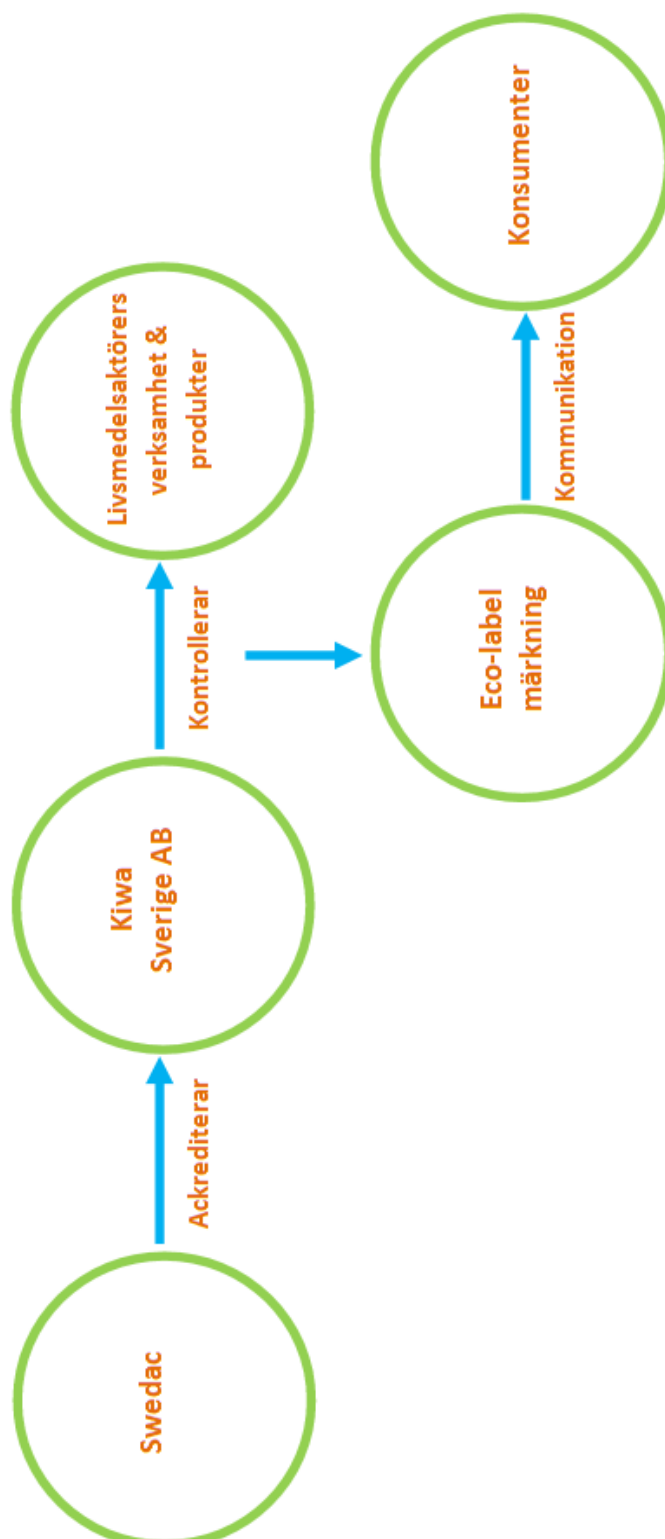
Bilaga 3 omfattar 1 sida, sida 43

Bilaga 1. Intervjuguide med Kiwa Sverige AB

Intervjuguide Kiwa Sverige AB 2014-04-08

1. Bakgrund om Kiwa.
2. Vad är uppdraget? Vad vill ni ha ut från oss?
3. Vilka certifieringar är mest relevanta?
4. Vad har Kiwa redan kunskap om?
5. Var känner ni att prioriteringen är?
6. Vad anser ni är viktiga egenskaper i standarden? (Vid jämförelse; kostnad är viktigt ur en användares perspektiv.)

Bilaga 2. Uppbyggnad för certifiering (Egen bearbetning)

Bilaga 3. ISCCs riktlinjer

(www, ISCC, 5, 2014)

Ambitious standards: The sustainable production of biomass is an essential contribution to climate protection. ISCC standards are implementable, but clearly require from all relevant elements of the biomass supply chain to act sustainably.

Multi-stakeholder process: ISCC is a multi-stakeholder process. Decision-making processes are based on consensus. They allow the involvement of all interested parties in guaranteeing a sustainable production of biomass and bioenergy.

Open for everyone: The standard development is to be carried out in a way that all interested users are able to participate in the system without discrimination and to use its advantages.

Efficient system processes: ISCC conducts an intensive stakeholder dialogue and involves interested parties; at the same time, the efficient structures and responsibilities allow fast and consequent decision-making processes.

Implementation of the regulatory framework: In Europe the declaration of sustainable biofuels and bioliquids requires to comply with specific legal regulations. ISCC guarantees a continuous monitoring of these processes and a reliable implementation of the respective regulations in its system regulations.

Co-operation with other certification systems: ISCC acts as an innovative partner of different institutions. An open discussion with other certification systems and the possibility of mutual complement offers additional potential for an efficient market access. It contributes to secure the sustainable biomass production on a broad level. However, ISCC is only allowed to cooperate with certification systems that are officially recognized by the respective control authority for the recognition of certification systems.

Risk management: Several indicators, which can cause an incorrect declaration of biomass and conversion products as sustainable products, are continuously monitored by means of an integrated risk management. Immediate corrective actions reduce the impact of these risks to a minimum.

Competence of the actors: The competence of the actors is relevant for the results of the system and is continuously further developed. The training, application and further development of know-how are important elements for all actors employed by ISCC as well as for the bodies and persons involved in the certification procedures.

Continuous improvement: ISCC continuously monitors its processes and structures. Every 5 years, the system as a whole is revised and the standards are adapted according to the latest findings from science and practice.